

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ
ХӨГЖЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДЭД ЗОРИУЛСАН ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ЭМХЭТГЭЛ

УЛААНБААТАР
2023 ОН

ГАРЧИГ

ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ, КОНВЕНЦ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ.....3
/2016 оны 2 дугаар сарын 5-ны өдөр/

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАНГАХ ОРОН ТООНЫ БУС
ЗӨВЛӨЛИЙН АЖИЛЛАХ ЖУРАМ.....24
/Засгийн газрын 2016 оны 11 дүгээр сарын 9-ний өдрийн 136 дугаар тогтоол/

ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ЭРЧИМЖҮҮЛЭХ ТАЛААР АВАХ ЗАРИМ АРГА
ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ.....29
/Засгийн газрын 2017 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 116 дугаар тогтоол/

АХМАД НАСТАН, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮН НИЙТИЙН ТЭЭВРИЙН
ХЭРЭГСЛЭЭР ҮНЭ ТӨЛБӨРГҮЙ ЗОРЧИХ ЖУРАМ.....32
/Засгийн газрын 2017 оны 7 дугаар сарын 4-ний өдрийн 197 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралт/

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНД ТУСЛАМЖ, ХӨНГӨЛӨЛТ ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ.....36
/Засгийн газрын 2017 оны 7 дугаар сарын 4-ний өдрийн 197 дугаар тогтоолын 5 дугаар хавсралт/

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮҮХДИЙН ЭРҮҮЛ МЭНД, БОЛОВСРОЛ, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН КОМИССЫН ДҮРЭМ.....41
/Засгийн газрын 2021 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдрийн 173 дугаар тогтоол/

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САНГААС ОЛГОХ ПРОТЕЗ, ОРТОПЕДИЙН БОЛОН ТУСГАЙ
ХЭРЭГСЛИЙН ЖАГСААЛТ, ЖИШИГ ҮНИЙГ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАХ ТУХАЙ.....51
/Засгийн газрын 2021 оны 12 дугаар сарын 1-ний өдрийн 363 дугаар тогтоол/

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮН АЖИЛЛУУЛААГҮЙ ОРОН ТУТАМД НОГДОХ
ТӨЛБӨРИЙГ ХӨНГӨЛӨХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ ЖУРАМ.....55
/Засгийн газрын 2022 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдрийн 253 дугаар тогтоол/

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2016 оны 2 дугаар сарын 05-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн харилцаанд оролцох тэгш эрх, түүнийг хангах, хэрэгжүүлэх, хамгаалах талаар төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, оролцоо, баримтлах зарчмыг тодорхойлохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль тогтоомж

2.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль, тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хууль хөгжлийн бэрхшээлтэй Монгол Улсын иргэн болон Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнд нэгэн адил хамаарна.

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1."хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн" гэдэгт бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн байнгын согог нь орчны бусад саадтай нийлсний улмаас бусдын адил нийгмийн амьдралд бүрэн дүүрэн, үр дүнтэй оролцох чадвар нь хязгаарлагдсан хүнийг;

4.1.2."хөгжлийн бэрхшээлээр нь ялгаварлан гадуурхах" гэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн улс төр, эдийн засаг, нийгэм, соёлын харилцаанд иргэний үндсэн эрх, эрх чөлөөг бусадтай адил тэгш эдлэх, нийгмийн баялгаас тэгш хүртэх, хөгжилд хувь нэмрээ оруулах, тохирох хэрэглэгдэхүүнээр хангагдах боломжийг үгүйсгэх, хязгаарлах үйлдэл, эс үйлдэхүйг;

4.1.3."тохирох хэрэглэгдэхүүн" гэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бусдын адил хүний үндсэн эрх, эрх чөлөөг тэгш эдлэхэд зориулсан нэн хэрэгцээтэй тоног төхөөрөмж, материал, хэрэгсэл, программ хангамж, орчин нөхцөл, үйлчилгээг;

4.1.4."түгээмэл загвар" гэж нэмэлт тохиргоо, тусгай загвар шаардахгүйгээр бүх хүн ашиглахад тохиромжтой, энгийн бүтээгдэхүүн, программ, орчин болон үйлчилгээний хэв маягийг;

4.1.5."хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээ" гэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд нийгмийн амьдралд тэгш оролцох боломжийг бүрдүүлж, гэр бүл, хамт олны дунд эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгэм-сэтгэл зүйн үйлчилгээг чанартай, хүртээмжтэй хүргэхийг;

4.1.6."боломжит дээд хэмжээ" гэж тухайн хүний хөгжлийн бэрхшээлийн төрлөөс хамаарч алдагдсан чадварыг нь сэргээж болох дээд хэмжээ;

4.1.7."урьдчилан сэргийлэх" гэж иргэн, хамт олны оролцоотойгоор өвчин эмгэг, осол гэмтлийн эрсдэлээс хамаарах нөхцөлийг бүрдүүлэх, мэдээлэл, сургалт сурталчилгаа явуулах, өвчин эмгэгийг эрт илрүүлж эмчлүүлэх, тэдгээрээс үүдэн гарах эрүүл мэндийн болон нийгэм, эдийн засгийн сөрөг үр дагаврыг бууруулах үйл ажиллагааг;

4.1.8."туслах хэрэгсэл" гэж биеийн бүтцийн гажиг, үйл ажиллагааны алдагдлыг орлох, засах, хамгаалах, дэмжих, гэмтэл учрахаас урьдчилан сэргийлэх зориулалт бүхий хэрэгслийг;

4.1.9."асаргаа сувилгааны хэрэгсэл" гэж асруулж байгаа хүний эрүүл мэндийн хэвийн байдлыг хангах, асарч байгаа хүний хөдөлмөрийг хөнгөвчлөх, аюулгүй байдлыг хангах, урьдчилан сэргийлэх зориулалт бүхий хэрэгслийг;

4.1.10."ариун цэвэр-эрүүл ахуйн материал" гэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний өдөр тутмын эрүүл ахуйн шаардлагыг хангах, зайлшгүй хэрэгцээтэй материал хэрэгслийг;

4.1.11."бие даан амьдрах эрх" гэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн өөртэй нь холбоотой аливаа асуудлаар бие даан шийдвэр гаргах, сонголт хийх, оролцох боломжийг;

4.1.12."хөтөч нохой" гэж хараагүй хүн тухайн орчинд зөв чиг баримжаатай, саадгүй, аюулгүй зорчиход нь туслах зорилгоор тусгайлан сургаж, бэлтгэсэн нохойг;

4.1.13."дохионы хэлний хэлмэрч, орчуулагч" гэж сонсгол, хэл ярианы бэрхшээлтэй хүний дохионы хэлийг хэлмэрчилдэг хүнийг.

5 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах, хамгаалахад баримтлах зарчим

5.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах, хамгаалахад дараахь зарчмыг баримтална:

5.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг нийгмийн амьдралд эрх тэгш оролцоход аливаа хэлбэрээр ялгаварлан гадуурхахыг үл тэвчих;

5.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний сонголт хийх эрх, хараат бус байдлыг хүндэтгэх;

5.1.3.сурч боловсрох, хөдөлмөрлөх, нийгэмших зэрэг бүхий л харилцаанд оролцох хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг саадгүй, хүртээмжтэй хангах орчин, нөхцөлийг бүрдүүлэх;

5.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжих эрхийг хангах, тэдний онцлог байдлыг хүндэтгэх;

5.1.5.хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд тэгш, хүртээмжтэй хүргэх явдал нь бүх нийтийн үүрэг байх;

5.1.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнтэй холбоотой төрийн бодлого, шийдвэрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд нь хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх үйл

ажиллагаанд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, тэдгээрийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн бус байгууллагын төлөөллийн оролцоог хангах.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ НИЙГМИЙН ХАРИЛЦААНД ТЭГШ ОРОЛЦОХ ЭРХ

6 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг үл ялгаварлан гадуурхах

6.1. Хүн бүр хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхээс үл хамааран хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байж, үндсэн эрх, эрх чөлөөгөө эдлэн, нийгмийн баялгаас адил хүртэх эрхтэй. Хүнийг хөгжлийн бэрхшээл болон эрүүл мэндийн байдлаар нь ялгаварлан гадуурхахыг хориглоно.

6.2. Түгээмэл загвар, тохирох хэрэглэгдэхүүн бүхий орчин нөхцөл, үйлчилгээний хүртээмжийг бүрдүүлээгүй байх, бүрдүүлэхээс татгалзах, нийгмийн үйлчилгээг бусдын адил тэгш хүртэх боломжийг хязгаарлах төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн үйлдэл, эс үйлдэхүйг ялгаварлан гадуурхалт гэж үзнэ.

6.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний таатай, аюулгүй орчинд амьдрах, сурч боловсрох, шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцох, улс төрийн эрхээ эдлэхэд энэ хуулийн 6.2-т зааснаас гадна иргэн, хуулийн этгээдийн дараахь үйлдэл, эс үйлдэхүйг ялгаварлан гадуурхалт гэж үзнэ:

6.3.1. нийтийн тээврээр зорчих, дэд бүтэц, орон сууц, олон нийтийн барилга байгууламжид саадгүй хүрэх, нийтийн тээврийн хэрэгслээр чөлөөтэй зорчих нөхцөлийг бүрдүүлээгүй байх;

6.3.2. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн мэдээлэл авах, бусадтай харилцахад шаардлагатай орчин нөхцөлийг бүрдүүлээгүй байх;

6.3.3. хөгжлийн бэрхшээлээс нь шалтгаалан боловсролын үйлчилгээ үзүүлэхээс татгалзах, сурч боловсрох сургалтын орчин нөхцөлийг бүрдүүлэхгүй байх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн нийгэм, хамт олны дунд бие хүн болж төлөвших, хөгжихийг хязгаарлах, ялгавартай хандах;

6.3.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй гэх шалтгааны улмаас зээл, санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэхээс татгалзах;

6.3.5. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нөхөн үржихүйн эрхийг өөрийн нь зөвшөөрөлгүйгээр хязгаарлах;

6.3.6. төрийн бодлого, шийдвэрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд нь хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх үйл ажиллагаанд оролцуулахаас татгалзах, зайлсхийх, сонгох, сонгогдох эрхээ хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэхгүй байх.

6.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөрлөх эрхээ эдлэхэд энэ хуулийн 6.2-т зааснаас гадна иргэн, хуулийн этгээдийн дараахь үйлдэл, эс үйлдэхүйг ялгаварлан гадуурхалт гэж үзнэ:

6.4.1. ажлын байрны сонгон шалгаруулалтад оролцуулахаас татгалзах, сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн хүнийг хөгжлийн бэрхшээлийн улмаас ажилд авахаас татгалзах;

6.4.2. хөдөлмөр эрхэлж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний албан тушаал ахих, дэвших боломжийг хязгаарлах;

6.4.3. байгууллага, аж ахуйн нэгж нь ажиллагсадыг хөгжлийн бэрхшээлээр нь ялгаварласан дүрэм, журам, удирдлагын арга барилыг хэрэглэх, ашиглах;

6.4.4.гэр бүлийн гишүүн нь хөгжлийн бэрхшээлтэй гэсэн шалтгаанаар хүнийг ажилд авахаас татгалзах, чөлөөлөх, бусад хэлбэрээр ажил, хөдөлмөр эрхлэх эрхийг нь хязгаарлах;

6.4.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний мэдлэг ур чадвар, онцлогт тохирсон ажлын байрыг зохион байгуулахаас татгалзах, цалин хөлсийг ялгавартай тогтоох;

6.4.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлогт тохирсон ажлын байрны тохирох хэрэглэгдэхүүн бий болгохгүй байх.

6.5.Дараахь үйлдлийг бусад ялгаварлан гадуурхалт гэж үзнэ:

6.5.1.хүнийг хөгжлийн бэрхшээлээр нь доромжлох, тохуурхах, хөгжлийн бэрхшээлтэй гишүүнтэй гэр бүл, эцэг эхийг гадуурхах, олон нийтэд хөгжлийн бэрхшээлийн талаар буруу ойлголт төрүүлэхүйц мэдээлэл, зар сурталчилгаа явуулах, соёл урлагийн бүтээл хийх, хүний сүсэг бишрэл, итгэл үнэмшилд суурилан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхэд халдсан аливаа зөвлөгөө өгөх;

6.5.2.гэр бүлийн гишүүд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг нийгмээс тусгаарлах, нуух түүнийг нийгмийн харилцаанд оролцохыг аливаа хэлбэрээр хязгаарлах, хөгжүүлэх чадваржуулах үйлчилгээнд хамруулахаас зайлсхийх;

6.5.3.хөгжлийн бэрхшээлээс нь шалтгаалан хүнийг үр хүүхдээ асрамжиндаа авах эрхийг хязгаарлах.

6.6.Төрөөс хүнийг хөгжлийн бэрхшээлээс нь шалтгаалан бүх хэлбэрээр ялгаварлан гадуурхахыг хориглосон, ялгаварлан гадуурхалтад өртөхөөс нь хамгаалсан нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн олон талт арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

6.7.Төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг нийгмийн харилцаанд эрх тэгш, бүрэн дүүрэн оролцохыг баталгаажуулах зорилгоор тэднийг тохирох хэрэглэгдэхүүнээр хангах арга хэмжээг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлнэ.

6.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн амьдралд тэгш оролцох эрхийг нь бодитой хангах зорилгоор онцлогт нь тохируулан авч хэрэгжүүлж байгаа тусгай арга хэмжээг ялгаварлан гадуурхалт гэж үзэхгүй.

7 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлийн талаарх мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх

7.1.Гэр бүл болон нийгмийн бүхий л хүрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хүндэтгэх хандлагыг төлөвшүүлэх зорилгоор төрөөс дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

7.1.1.төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээд нь ажилтан, албан хаагчдынхаа дунд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх, түгээмэл загвар, тохирох хэрэглэгдэхүүнээр хангах талаар сургалт, сурталчилгааг тогтмол зохион байгуулах;

7.1.2.Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевиз хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаар зөв ойлголтыг нийгэмд төлөвшүүлэхэд чиглэсэн нийтлэл, нэвтрүүлгийн бодлого хэрэгжүүлэх;

7.1.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хүндэтгэх эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх асуудлыг бүх шатны боловсролын байгууллагын сурах бичигт тусгайлан тусгаж, сургалт, хичээлийн агуулгаар дамжуулан хэрэгжүүлэх;

7.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх болон төрөөс үзүүлэх үйлчилгээний талаарх мэдээ, мэдээллийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, түүний гэр бүлд өгөх, сургалт, сурталчилгаа явуулах арга хэмжээг зохион байгуулах;

7.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучуудын бие даан амьдрах, хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх, эрхийг нь хүндэтгэсэн нийгмийн орчныг бүрдүүлэх, түүнд чиглэсэн төрийн

болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, хамт олон, гэр бүл, иргэдийн санал санаачлагыг дэмжих замаар нийгэмд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн талаархи эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх зорилгыг агуулсан арга хэмжээг зохион байгуулан холбогдох зардлыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төсөвт тусган шийдвэрлэх.

7.2.Энэ хуулийн 7.1-д заасан үйл ажиллагаанд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, тэдний эрх ашгийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагын оролцоог хангана.

7.3.Энэ хуулийн 7.1.4-т заасан арга хэмжээг зохион байгуулах ажлыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх ашгийг хамгаалдаг байгууллагатай гэрээгээр гүйцэтгүүлж болох ба холбогдох зардлыг Нийгмийн халамжийн сангаас гаргана.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ АЖИЛЛАЖ АМЬДРАХ ОРЧИН НӨХЦӨЛИЙГ САЙЖРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

8 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний ажиллаж, амьдрах орчин, нөхцөлийг сайжруулах арга хэмжээ

8.1.Орон сууц, олон нийтийн барилга байгууламж, зам талбай, нийтийн тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологи нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй байна.

8.2.Нийтийн тээвэр, харилцаа холбоо, нийтийн үйлчилгээ, барилга байгууламжийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй болгох, хиймэл эрхтэн, туслах болон асаргаа сувилгаа, ариун цэвэр-эрүүл ахуйн материал, хэрэгсэл, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэж, үйлчилгээ үзүүлж байгаа иргэн, хуулийн этгээдийг дэмжих журмыг Засгийн газар батална.

/Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

8.3.Төрийн байгууллага нь нийтийн барилга байгууламж, зам талбай, нийтийн тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй байлгах хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох, шаардлагатай стандарт, удирдамжийн баримт бичгийг боловсруулах, хяналт шалгалт хийх, сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах, судалгаа шинжилгээ хийх, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх ба холбогдох зардлыг улсын төсөвт тусгана.

8.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучуудад хүртээмжтэй дэд бүтцийг сайжруулах, түүнд мэдээлэл харилцааны технологийг ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд зориулсан үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэлтийг дэмжих, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан хоол хүнс, хувцас, орон байр, ахуйн хэрэгслээр хангах арга хэмжээг авч, зардлыг барилга, зам, нийтийн тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбоо, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэл, дүүргийн төсөвт тусган шийдвэрлэнэ.

9 дүгээр зүйл. Орон сууц, дэд бүтцийн байгууламжийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэх

9.1.Төрөөс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн дэд бүтэц, орон сууц, олон нийтийн барилга байгууламжид саадгүй хүрэх, тэдгээрийг чөлөөтэй ашиглах нөхцөлийг энэ хууль, хот байгуулалтын болон барилгын тухай хууль тогтоомжийн дагуу бүрдүүлэх ажлыг иргэн, хуулийн этгээдтэй хамтран зохион байгуулна.

9.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн авто болон явган хүний зам, замын байгууламжийн заавал дагаж мөрдөх үндэсний стандартыг барилга, зам, тээвэр, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн стандартчиллын байгууллага батална.

9.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй буюу түүний хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн нийгмийн дэд бүтэц, орон сууц, олон нийтийн барилга байгууламжийн орчны болон дотоод зохион байгуулалтын заавал дагаж мөрдөх үндэсний стандартыг барилгын болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн стандартчиллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

9.4.Орон сууц, нийгмийн дэд бүтцийн байгууламжийг ашиглалтад оруулах барилгын комиссын бүрэлдэхүүний дөрөвний нэгд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн бус байгууллагын төлөөллийг оролцуулна.

9.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээ, шаардлагыг хангаагүй барилга байгууламжийг улсын комисс хүлээж авахыг хориглоно.

10 дугаар зүйл. Нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэх

10.1.Нийтийн тээврийн байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нийтийн тээврийн хэрэгслээр чөлөөтэй зорчих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

10.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээнд нийцсэн нийтийн тээврийн хэрэгсэл, зогсоол, үйлчилгээний заавал мөрдөх үндэсний стандартыг тээвэр, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын саналыг үндэслэн стандартчиллын байгууллага батална.

10.3.Нийтийн тээврийн байгууллага энэ хуулийн 10.2-т заасан стандарт бүхий тээврийн хэрэгслийг ашиглах үүрэгтэй.

11 дүгээр зүйл. Мэдээлэл, харилцаа холбооны үйлчилгээг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэх

11.1.Мэдээллээр үйлчилдэг хуулийн этгээд нь өөрийн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх явцад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний мэдээлэл авах эрхийг хангах, техник, технологийн хэрэгсэл, бусадтай харьцах боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

11.2.Хуулийн этгээд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний мэдээлэл авах эрх, харилцаа холбооны үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

11.2.1.төрийн байгууллагын цахим хуудас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн мэдээллийг чөлөөтэй авах боломжийг бий болгох;

11.2.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд зориулсан компьютерын дэлгэц дээрх бичгэн мэдээллийг дуу авиа руу хөрвүүлэн хувиргах дэлгэц уншигч, программ хангамж болон шинэ технологи, систем, тусгай хэрэглээний тоног төхөөрөмжийг хөгжүүлэх, хэрэглээнд нэвтрүүлэх, тэдгээрийг эх хэл дээрээ ашиглах боломжийг бий болгох;

11.2.3.ном, сурах бичиг, сонин сэтгүүл, төрийн байгууллагын шийдвэр, албан бичиг, барааны шошго зэрэг бүх төрлийн хэвлэмэл материалыг хүртээмжтэй ашиглахад зориулсан бар кодтой хэвлэх;

11.2.4.цахим хуудас болон телевизийн мэдээ, мэдээлэл, танин мэдэхүйн болон өргөн нэвтрүүлгийг дохионы хэлний хэлмэрчтэй, текст унших боломжтой байдлаар нэвтрүүлэх арга хэмжээг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлэх;

11.2.5.төрийн болон нийтийн үйлчилгээний байгууллага хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд дохионы хэлний хэлмэрч, орчуулагч, бичигч, уншигч, хөтөчийн үйлчилгээ үзүүлэх арга хэмжээг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлэх;

11.2.6.хараа, сонсголын бэрхшээлтэй хүмүүст мэдээлэл хүргэх зорилгоор байгуулагдсан ашгийн бус радио, телевизийг төрөөс дэмжих.

11.3.Мэдээлэл, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага энэ хуулийн 11.2.1, 11.2.2, 11.2.3, 11.2.4-т заасан арга хэмжээний хэрэгжилтийг холбогдох байгууллагатай хамтран хангаж, шаардагдах зардлыг улсын төсөвт тусгуулах арга хэмжээ авна.

/Энэ хэсэгт 2022 оны 8 дугаар сарын 29-ний өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

11.4.Сонсголын бэрхшээлтэй хүн цагдаа, эрүүл мэндийн байгууллага, онцгой байдлын албаны тусгай дугаарт текст мессэж, дохионы хэлний хэлмэрчийн зайн дүрс, ярианы тусламжтайгаар хандаж, үйлчилгээ авах боломжийг төрөөс бүрдүүлнэ.

12 дугаар зүйл. Монгол дохионы хэл

12.1.Монгол дохионы хэл бол сонсголгүй хүний эх хэл мөн бөгөөд сонсголгүй хүн дохионы хэлээрээ нийгмийн бүхий л харилцаанд оролцох эрхтэй.

12.2.Монгол дохионы хэлний хэлмэрч, орчуулгын үйл ажиллагаа эрхлэх, үйлчилгээ үзүүлэх журмыг боловсролын болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран батална.

12.3.Энэ хуулийн 12.2-т заасан үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж болно.

13 дугаар зүйл. Брайль үсгийн стандарт

13.1.Брайль бичиг нь хараагүй хүний хэрэглэдэг үндсэн бичиг бөгөөд брайль бичгийг ашиглан мэдээлэл авах, боловсрол эзэмшин нийгмийн харилцаанд оролцох нөхцөл боломжоор хангана.

13.2.Брайль үсгийн стандартыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн стандартчиллын төв байгууллага батална.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ СУРЧ БОЛОВСРОХ ЭРХ

14 дүгээр зүйл. Сурч боловсрох эрх

14.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бусад иргэний хамт сурч боловсрох, мэргэжил эзэмших эрхтэй бөгөөд энэхүү эрхийг нь хангах чиглэлээр төрөөс дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

14.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлогт нийцүүлэн авьяас билэг, бүтээлч чанар, оюуны болон бие бялдарын чадварыг хөгжүүлэх сургалтын хөтөлбөр, орчныг бий болгох;

14.1.2.хувь хүний чадамж болон өөрийгөө үнэлэх үнэлэмжийг хөгжүүлж, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг хүндэтгэх явдлыг бэхжүүлэх;

14.1.3.бүх шатны боловсролын тогтолцоонд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний сурч боловсрох, мэргэжил эзэмших нөхцөлийг бүрдүүлэх, тохирох хэрэглэгдэхүүнээр хангаж, дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх;

14.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлог хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн сургалтын хөтөлбөр, стандартыг боловсруулах.

14.2.Бүх шатны боловсролын байгууллага нь энэ хуулийн 37.2.1-д заасан комиссын дүгнэлтээр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хүүхдийн хөгжлийн цогц хөтөлбөрийг бүх

шатны боловсролын байгууллага хэрэгжүүлэх орчныг бүрдүүлж, бэлтгэл ажлыг хангаж, боловсрол эзэмшүүлнэ.

14.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн сурч, боловсрох, мэргэжил эзэмших эрхийг хангах чиглэлээр төрөөс энэ хуулийн 14.1.1, 14.1.2, 14.1.3, 14.1.4-т зааснаас гадна дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

14.3.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тухайн бэрхшээлээс нь үл хамаарч бүх шатны боловсролын байгууллагад бүрэн хамруулах;

14.3.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, залуучуудыг тэдний хүйс, оршин суугаа газар, нийгэм, эдийн засгийн хүчин зүйлээс үл хамааран бүх шатны боловсролд тэгш хамруулах, тухайн хүүхэд, залуучуудын онцлог, хэрэгцээг харгалзсан боловсролын хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэх, тэдний шаардлагад нийцсэн хичээлийн анги, танхимыг ердийн сургуулиудад зохион байгуулах үүргийг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хүлээх.

14.4.Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсрол эзэмшүүлэх сургалтад хамруулах үүрэгтэй бөгөөд энэ үүргээ биелүүлэхэд нь боловсролын байгууллагын болон нийгмийн ажилтан холбогдох мэдээллээр хангах үүрэгтэй.

14.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг сургах, хөгжүүлэх, бүх шатны боловсрол олгох бодлого, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

/Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

15 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний сурч боловсрох нөхцөл

15.1.Бүх шатны сургалтын байгууллага болон мэргэжил олгох төв нь хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчид амьдрах ухаан, мэргэжлийн ур чадварыг үр дүнтэй эзэмшүүлэх бөгөөд дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

15.1.1.тухайн суралцагчийн онцлогт тохирсон хамгийн зохистой арга хэлбэрээр боловсрол олгох;

15.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийг онцлог хэрэгцээнд нь тохирох ном, сурах бичиг, гарын авлага, материал, тусгай хэрэглээний сургалтын тоног төхөөрөмж, хэрэгслээр хангах;

15.1.3.сургалтын тусгай хөтөлбөр, төлөвлөгөөний дагуу сургалтыг явуулах;

15.1.4.сургалтыг хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн онцлог хэрэгцээнд нийцсэн заах арга зүй, арга барил эзэмшсэн багш, сурган хүмүүжүүлэгч явуулдаг байх;

15.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн сурах идэвхи, санаачилгыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн, тэдний онцлог хэрэгцээнд нийцүүлэн брайль үсэг, дохионы хэл болон харилцааны бусад арга хэлбэрийг хэрэглэх, орон зай, чиг баримжааны чадвар олгох, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх;

15.1.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд бие дааж амьдрах чадвар олгох, бүрэн болон бүрэн бус дунд боловсрол эзэмшсэн бол цаашид суралцах, эсхүл хөдөлмөр эрхлэх, мэргэжлээ сонгоход нь туслалцаа үзүүлэх;

15.1.7.элсэлтийн шалгалтыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд нээлттэй, хүртээмжтэй, онцлог хэрэгцээ, шаардлагыг нь хангасан орчин, нөхцөлд авах;

15.1.8.боловсролын байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй оюутныг ажил олгогчдод танилцуулах, зуучлах үйл ажиллагааг зохион байгуулах.

15.2.Бүх шатны сургалтын байгууллагын хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн онцлог тохирох хэрэглэгдэхүүн, сургалтын орчныг бүрдүүлэх журмыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

15.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсрол олгох сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

15.4.Хавсарсан хөгжлийн бэрхшээлтэй болон байнгын асаргаа шаардлагатай хүүхдийн ганцаарчилсан сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг тухайн сургалтын байгууллагын мэргэжил арга зүйн зөвлөл, эцэг эхийн оролцоотойгоор боловсруулж батална.

15.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн явц, ахицын өөрчлөлтийг сургууль, цэцэрлэгийн удирдлага эцэг, эхийн оролцоотой хэлэлцэж, дүгнэлтийг энэ хуулийн 37.2.1-д заасан комисст хүргүүлнэ.

15.6.Элсэлтийн шалгалтад тэнцэж, дотоод, гадаадын их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагад суралцах эрхтэй болсон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний бакалавр, магистр, докторын зэрэг олгох сургалтын зардлыг, хөдөлмөрийн чадвараа алдсан гишүүнтэй өрхийн нэг суралцагчийн сургалтын төлбөрийг боловсролын зээлийн сан хариуцна.

/Энэ хэсэгт 2016 оны 9 дүгээр сарын 07-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан/

15.7.Ерөнхий боловсролын болон их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсролын байгууллагад суралцаж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн онцлог хэрэгцээнд нийцсэн ном, сурах бичиг, тусгай хэрэглээний сургалтын тоног төхөөрөмж, хэрэгслийг худалдан авах зардлыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон орон нутгийн тухайн жилийн төсөвт тусгана.

15.8.Энэ хуулийн 15.6-д заасан сургалтын зардлын хэмжээ, олгох журмыг Засгийн газар батална.

15.9.Энэ хуулийн 15.7-д заасан ном, сурах бичиг, тусгай хэрэглээний сургалтын тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн жагсаалт, зардлын хэмжээ, олгох журмыг боловсрол болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран батална.

15.10.Аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга нь харьяалах засаг захиргааны нэгжид үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх шатны боловсролын байгууллагыг энэ хуулийн 15.1-д заасан сургалтын орчныг бүрдүүлэхэд зориулж тусгай хөтөлбөр, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж, холбогдох зардлыг орон нутгийн төсөвт тусган шийдвэрлэнэ.

/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

15.11.Хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн сургалтын онцлог хэрэгцээг хангах сургалтын хөтөлбөр, ном, сурах бичиг, гарын авлага, дохионы хэлний толь бичиг зохиох, хэвлэх, түгээх, засан сайжруулах, брайль болон программ хангамжийг монгол хэл рүү хөрвүүлэх, сургалтын тоног төхөөрөмжийг худалдан авах болон шаардагдах хөрөнгийг улсын төсөвт тусгах ажлыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцан зохион байгуулна.

15.12.Ерөнхий боловсролын тусгай сургуулийн суралцагчийн үдийн хоолны зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлж, үдийн хоолоор үйлчлэх журмыг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

/Энэ хэсгийг 2016 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/

16 дугаар зүйл. Багшийн мэргэжил

16.1.Багш бэлтгэдэг их, дээд сургууль, коллежийн сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрт хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчтай ажиллах агуулга, арга зүйг тусгана.

16.2.Бүх шатны боловсрол олгох сургалтын байгууллагын багш, нийгмийн ажилтан нь хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагчийн онцлог хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн заах арга зүй, арга барилыг эзэмшсэн байна.

16.3.Энэ хуулийн 16.2-т заасан арга зүй, арга барилыг олгох сургалт болон зөвлөх үйлчилгээг гэрээний үндсэн дээр төрийн бус байгууллага гүйцэтгэж болно.

16.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсрол олгох багш, хэл засалч, хөдөлгөөн засалч, хөдөлмөр засалч, дохионы хэлний багш, сэтгэл зүйч, арга зүйчийг сургалтын төрийн сангийн зардлаар дотоод, гадаадад сургаж бэлтгэнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

17 дугаар зүйл. Хөдөлмөрлөх эрх

17.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажилд орох, албан тушаал дэвших, цалин хөлс, нөхөн олговор авах, хөдөлмөр эрхлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээнд бусадтай адил тэгш хамрагдах эрхтэй.

17.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлттэй холбогдсон энэ хуульд зааснаас бусад харилцааг Хөдөлмөрийн тухай хууль, Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль болон холбогдох бусад хуулиар зохицуулна.

17.3.Төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний бие эрхтэн, хөгжлийн онцлогт нийцсэн ажлын байрыг Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасны дагуу бий болгож ажиллуулах үүрэгтэй.

17.4.Төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөрлөх эрхийг хангахдаа энэ хуулийн 6.4-д заасан үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

17.5.Цалин хөлс олгож байгаа шалтгаанаар хөдөлмөр эрхэлж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн халамжийн болон нийгмийн даатгалын аливаа тэтгэвэр, тэтгэмжийг зогсоохыг хориглоно.

17.6.Холбогдох хуульд заасан шалгуурыг ханган, нийгмийн даатгалын сангаас өндөр насны тэтгэвэр авах эрх үүссэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний халамжийн тэтгэврийг Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн дагуу зохицуулна.

18 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлтийг төрөөс дэмжих

18.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлтэд төрөөс дараахь дэмжлэг үзүүлнэ:

18.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг ажиллуулж байгаа иргэн, хуулийн этгээдийг хууль тогтоомжийн дагуу татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамруулах, тохирох хэрэглэгдэхүүн бүхий ажлын байр бий болгохыг урамшуулах;

18.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөрлөх чадварт тохирох хэрэглэгдэхүүн бүхий ажлын байр бий болгох, тэдгээрийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг зах зээлд нийлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, төсвийн хөрөнгөөр хийх худалдан авалтад тэргүүн ээлжинд хамруулах;

18.1.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн мэргэжлээрээ ажиллахад шаардагдах ажлын багаж, тоног төхөөрөмж, материал болон бусад шаардлагатай хэрэгслийг худалдан авахад нь хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас нэг удаа санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;

18.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн дунд мэргэжлийн ур чадварын тэмцээн зохион байгуулахад төрөөс дэмжлэг үзүүлэх;

18.1.5.мэргэжлийн ур чадварын олон улсын тэмцээнд амжилттай оролцсон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд урамшуулал олгох ба урамшуулал олгох журмыг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батлах;

18.1.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд мэргэжлийн чиг баримжаа, ур чадвар олгох чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа сургалтын байгууллагад төрөөс дэмжлэг үзүүлэх.

19 дүгээр зүйл. Ажлын байрны сонгон шалгаруулалт

19.1.Төрийн байгууллага, хуулийн этгээд нь ажлын байрны нээлттэй сонгон шалгаруулалт зарлахдаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлог хэрэгцээг харгалзан үзнэ.

19.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нээлттэй сонгон шалгаруулалтад оролцохдоо түүний хөгжлийн бэрхшээлийн онцлог хэрэгцээ, шаардлагад тохирох тусламж, нэмэлт цаг ашиглах эрхтэй.

19.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн энэ хуулийн 19.2-т заасан хэрэгцээ, шаардлагын талаар хүсэлт гаргасан тохиолдолд сонгон шалгаруулалт явуулж байгаа байгууллага хүсэлтийг хүлээн авах үүрэгтэй.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНД ҮЗҮҮЛЭХ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

20 дугаар зүйл. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ

20.1.Төрөөс хөгжлийн бэрхшээлийг эрт илрүүлэх, оношлох, үнэлэх, урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, сувилах, сэргээн засах цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

20.2.Эрүүл мэндийн байгууллага хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхдээ тэдний онцлог хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан хүртээмжтэй орчин, техник, тоног төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байна.

20.3.Энэ хуулийн 20.2-т заасан тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхэд шаардагдах орчныг бүрдүүлэх, техник, тоног төхөөрөмж, эм, эмнэлэг, асаргаа сувилгааны хэрэгсэл, ариун цэвэр-эрүүл ахуйн материал, эрт илрүүлгийн урвалж бодисын зардлыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төсөвт тусган шийдвэрлэнэ.

21 дүгээр зүйл. Хиймэл эрхтэн, туслах хэрэгсэл

21.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хиймэл эрхтэн, туслах хэрэгсэл, авах зардлыг Нийгмийн даатгалын, Үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын, Тэтгэмжийн даатгалын, Эрүүл мэндийн даатгалын, Нийгмийн халамжийн сангаас тус тус санхүүжүүлнэ.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙГ ХАМТ ОЛОНД ТҮШИГЛЭН ХАМРУУЛАН ХӨГЖҮҮЛЭХ

22 дугаар зүйл. Хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээ

22.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээг дараахь чиглэлээр үзүүлнэ:

22.1.1.өвчин, эмгэг, гэмтэл, бэртлийн улмаас үүссэн үр дагаврыг арилган хэвийн байдалд оруулахад чиглэсэн эрүүл мэндийн чиглэл;

22.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бусдын адил боловсрол, мэргэжил эзэмшихийг дэмжих боловсролын чиглэл;

22.1.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн гэр бүл, хамт олондоо эдийн засгийн хувьд хувь нэмрээ оруулахыг дэмжих хөдөлмөрийн чиглэл;

22.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, гэр бүл, хамт олны дунд бусдын адил үүрэг хариуцлага хүлээсэн, идэвхтэй, бие даасан гишүүн болохыг дэмжих нийгмийн чиглэл;

22.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нийгмийн бүхий л харилцаанд оролцохыг дэмжих дэд бүтэц, зам тээвэр, мэдээллийн технологийн хүртээмжийн.

22.2.Энэ хуулийн 22.1-д заасан үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг нэмэгдүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.

23 дугаар зүйл. Хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээ эрхлэх

23.1.Энэ хуулийн 22.1-д заасан үйлчилгээг өмчийн бүх хэлбэрийн байгууллага үзүүлнэ.

23.2.Хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий тусгай зөвшөөрөлтэй төрийн бус байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлэх тохиолдолд зардлыг бүрэн болон хэсэгчлэн тухайн асуудлыг эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

23.3.Энэ хуулийн 22.1-д заасан үйлчилгээний стандартыг тухайн асуудлыг эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран боловсруулж, стандартчиллын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага батална.

23.4.Энэ хуулийн 22.1-д заасан үйлчилгээг эрхлэх байгууллагад тавигдах шаардлагыг тухайн асуудлыг эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран боловсруулж батална.

24 дүгээр зүйл. Хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээний хөтөлбөр

24.1.Хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээ үзүүлэх байгууллага нь тухайн хүний онцлог хэрэгцээнд тохирсон үйлчилгээний хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

24.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хүүхдийг энэ хуулийн 37.8-д заасан дүгнэлтийн дагуу хамт олонд түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээнд заавал хамруулах үүрэгтэй.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНД ҮЗҮҮЛЭХ НИЙГМИЙН ХАЛАМЖ

25 дугаар зүйл. Нийгмийн хамгаалал хүртэх эрх

25.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн хоол хүнс, хувцас, орон байр, эмчилгээ сувилгаа, нийгэм ахуйн зайлшгүй шаардлагатай үйлчилгээг оролцуулаад өөрийн болон гэр бүлийнхээ эрүүл мэнд, аж амьдралыг тэтгэхэд хүрэлцэхүйц амьжиргаатай байх эрхтэй бөгөөд энэхүү эрхийг хангах зорилгоор төрөөс дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

25.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлог хэрэгцээнд тохирсон тусгай хэрэглээний протез, ортопед, ариун цэвэр-эрүүл ахуйн материал, асаргаа сувилгааны болон бусад туслах хэрэгслээр хангах;

25.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй эцэг, эх хүүхдээ өсгөн хүмүүжүүлэхэд нь шаардлагатай дэмжлэг үзүүлж, туслах үйлчилгээ авах боломжоор хангах;

25.1.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг нийгмийн хамгааллын болон нийгмийн халамжийн хөтөлбөрт хамруулах.

25.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг халамжийн, түрээсийн, ипотекийн зээлд хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр хамруулах орон сууцны хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний болон аймаг, нийслэлийн Засаг даргын жил бүрийн төсөвт тусгана.

25.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, нийгмийн даатгалд хамруулах асуудлыг Монгол Улсын хууль тогтоомжоор зохицуулна.

26 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн сангаас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлт

26.1.Энэ хуулийн 3.1-д заасан хүнд нийгмийн халамжийн сангаас доор дурдсан тусламж, хөнгөлөлт үзүүлнэ:

26.1.1.байнгын асаргаа шаардлагатай 16 хүртэлх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, бүрэн хараагүй, бүрэн хэлгүй, дүлий, одой иргэн болон байнгын асаргаа шаардлагатай хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд орон сууцны хөлс төлөхөд, хэрэв нийтийн халаалтгүй сууц, гэрт амьдардаг бол түлш худалдан авахад нь жилд нэг удаа мөнгөн тусламж олгох;

26.1.2. 18 хүртэлх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн дотоодод хийлгэсэн протезын үнийг эдэлгээний хугацаа дууссан болон тухайн хүүхдийн өсөлтийн улмаас бие эрхтэнд нь таарахгүй болсон тохиолдолд тухай бүр 100 хувь нөхөн олгох;

26.1.3.үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез хийлгэх, сэргээн засалттай холбогдсон хөнгөлөлт авах эрх үүсээгүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний дотоодод хийлгэсэн протезын үнийг гурван жил тутам нэг удаа нөхөн олгох;

26.1.4. 18 хүртэлх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, түүнчлэн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез хийлгэх, сэргээн засалттай холбогдсон хөнгөлөлт авах эрх үүсээгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний дотоодод хийлгэсэн болон худалдан авсан ортопед, тэргэнцэр зэрэг тусгай хэрэгслийн үнийг гурван жил тутам нэг удаа 100 хувь нөхөн олгох;

26.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд болон түүний асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн цэцэрлэг, сургуульд ирж, очих унааны зардлыг хөнгөлөх, эсхүл автобусаар үйлчлэх;

26.1.6.насанд хүрсэн бүрэн хараагүй, сонсголгүй, хэл ярианы бэрхшээлтэй хүний харилцаа холбооны зардалд хөнгөлөлт үзүүлэх;

26.1.7.дотоодын рашаан сувилалд сувилуулах шаардлагатай дараах хүнд ирж, очих унааны, ор хоногийн зардлыг эрүүл мэндийн даатгалтай иргэний энгийн өрөөний тарифаар тус тус тооцон доор дурдсан хувиар жилд нэг удаа нөхөн олгох:

26.1.7.а.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд 100 хувь;

26.1.7.б.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асран халамжилж яваа нэг иргэнд 50 хувь;

26.1.7.в.үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас хөнгөлөлт авах эрх үүсээгүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд 50 хувь.

26.1.8.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд дотоодын рашаан, сувилалд дараалал харгалзахгүйгээр сувилуулах;

26.1.9.бүрэн хараагүй хүн эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлтээр эмчлүүлэх, рашаан сувилалд сувилуулахаар аймгаас нийслэлд, нийслэлээс аймагт зорчсон тохиолдолд ирж, буцах унааны зардлын 75 хувийг жилд нэг удаа нөхөн олгох;

26.1.10.нийслэлээс 1000 ба түүнээс дээш километр алслагдсан газарт байнга оршин суудаг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэрээр нийслэлд ирж эмчлүүлэх, шинжилгээ хийлгэх тохиолдолд ирж, очих унааны зардлыг жилд нэг удаа нөхөн олгох;

26.1.11.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн болон хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хүний нэг хүүхдийн цэцэрлэгийн хоолны зардлын төлбөрт хөнгөлөлт үзүүлэх;

26.1.12.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд нь хүүхдийн зусланд амарвал эрхийн бичгийн 50 хувийг жилд нэг удаа олгох;

26.1.13.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд эмнэлгийн магадлагаагаар дотоодод усан эмчилгээ хийлгэсэн бол эмчилгээний төлбөрийн 70 хувийг нөхөн олгох;

26.1.14.хараагүй хүний брайлийн үсгээр бичсэн захидал, ил захидал, брайль хэвлэл, 10 кг хүртэлх илгээмжийг дотоодод үнэ төлбөргүй явуулж, хараагүй хүний зориулалттай техник, тоног төхөөрөмж, материал хэрэгслийг дотоодод үнэ төлбөргүй хүргүүлэх;

26.1.15.нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомжид заасан оршуулгын тэтгэмж авах эрх үүсээгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд нас барвал түүний оршуулгын зардалд нийгмийн даатгалын сангаас олгох оршуулгын тэтгэмжтэй тэнцүү хэмжээний мөнгөн тусламж олгох;

26.1.16.аарцаг эрхтэний үйл ажиллагаа алдагдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлтээр зайлшгүй шаардлагатай асаргаа сувилгаа, ариун цэвэр-эрүүл ахуйн материалын дэмжлэг үзүүлэх.

26.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасны дагуу төрөлжсөн асрамжийн болон олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд хамруулж болно.

26.3.Өрхийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэгдсэн нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, иргэн болон тэдгээрийг асран хамгаалагчийг нийгмийн халамжийн үйлчилгээ, тусламжид хамруулна.

26.4.Энэ хуулийн 26.1.1, 26.1.2, 26.1.3, 26.1.4, 26.1.5, 26.1.6-д заасан тусламж, хөнгөлөлтийн хэмжээ, олгох журам, жишиг үнийг Засгийн газар батална.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ БУСАД ЭРХ

27 дугаар зүйл. Хууль зүйн туслалцаа авах эрх

27.1.Шүүх, прокурор, хууль хяналтын байгууллагын үйл ажиллагаа нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй байна.

27.2.Төрөөс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн шаардлагатай хууль зүйн зөвөлгөө, тусламж үйлчилгээгээр үнэ төлбөргүй хангагдах нөхцөл бололцоог бүрдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

27.3.Шүүх, прокурор, хууль хяналтын байгууллага нь хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд түүний эрх, үүрэг болон холбогдох мэдээллийг хөгжлийн бэрхшээлийн онцлогт нь нийцүүлэн ойлгомжтой, хүртээмжтэй хэлбэрээр тайлбарлаж өгнө.

27.4.Шүүх, прокурор, хууль хяналтын байгууллага хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн эрх ашгаа хамгаалахад хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэх үүрэгтэй бөгөөд тэдгээрийг текст уншигч, бичигч, дохионы хэлний хэлмэрч, орчуулагчаар үнэ төлбөргүй хангах ба үйлчилгээний зардлыг улсын төсөвт тусгана.

28 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрх

28.1.Хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлийг эрт илрүүлэх, оношлох, үнэлэх, тэдэнд эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн бусад үйлчилгээг гэр бүл, хамт олонд нь түшиглэн хамруулан хөгжүүлэх үйлчилгээг хүртээмжтэй хүргэх, хүүхдийн хөгжлийн төвийг байгуулан, хөгжлийн хоцрогдолтой хүүхдэд тусгай хөтөлбөрийн дагуу үйлчилгээ үзүүлэхийг төрөөс дэмжинэ.

28.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд эрүүл мэнд, боловсрол болон сэргээн засах үйлчилгээг үнэ төлбөргүй үзүүлнэ.

28.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг нийгмийн хамгааллын болон нийгмийн халамжийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулна.

28.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг гэр бүлийн болон бэлгийн хүчирхийлэл, бүх төрлийн дарамт, мөлжлөгт өртөх, гэмт хэргийн хохирогч болох, гэмт хэрэгт татагдан орох зэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг хууль сахиулах, хүүхдийн эрхийг хамгаалах, боловсролын болон төрийн эрх бүхий холбогдох байгууллага хэрэгжүүлнэ.

28.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй холбоотой аливаа бодлого, шийдвэрийг гаргах явцад тэднийг үзэл бодлоо илэрхийлэх боломжоор хангана.

28.6.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид хүүхдээ өсгөн бойжуулах, хөгжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, чадвар олгоход төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.

28.7.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах үүргийг тэдний эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид хүлээх бөгөөд эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асран хамгаалах, тэжээн тэтгэх хуулиар хүлээлгэсэн үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийхийг хориглоно.

28.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй гэрлэгчид гэрлэлтээ цуцлуулсан тохиолдолд тэтгэлэг төлөгч нь холбогдох хууль тогтоомжинд заасны дагуу нэмэлт тэтгэлэг төлнө.

29 дүгээр зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүдийн эрх

29.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийг боловсрол, хөдөлмөр, нийгэм, эдийн засгийн салбарт хангах зорилгоор төрөөс дараахь арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

29.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүдийн нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн асуудал, хэрэгцээг үнэлж, тэдгээрийн онцлогт тохирсон үйлчилгээ үзүүлэх;

29.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүдийг гэр бүлийн болон бэлгийн хүчирхийлэл, дарамтанд өртөх, гэмт хэргийн хохирогч болохоос урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулах үр дүнтэй арга хэмжээ авах;

29.1.3.гэр бүлийн болон бэлгийн хүчирхийлэл, гэмт хэрэгт өртсөн хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, хууль зүйн, сэтгэл зүйн болон бусад шаардлагатай

үйлчилгээг тэдгээрийн сэтгэл зүй, нас бие, сэтгэхүйн онцлогт нийцүүлэн мэргэшлийн түвшинд чанартай үзүүлэх;

29.1.4.гэрч, хохирогчийг хамгаалах байр нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлог, хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн байх.

30 дугаар зүйл. Улс төрийн үйл ажиллагаанд оролцох

30.1.Бүх шатны сонгуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн саналаа бие даан, чөлөөтэй, нууцаар өгөх нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

30.2.Бүх шатны сонгуульд оролцогч нам, эвсэл, нэр дэвшигчдийн сонгуулийн сурталчилгаа нь хөгжлийн бэрхшээлтэй сонгогчид хүртээмжтэй байна.

30.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бүх шатны сонгуульд нэр дэвших, сонгогдох, төрийн аливаа албанд томилогдон ажиллахад нь улс төрийн нам, эвсэл, төрийн байгууллагууд дэмжих үүрэгтэй.

30.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг сонгогдох эрхээ хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх талаар улс төрийн нам, эвслүүд бодлого, мөрийн хөтөлбөртөө тусгана.

31 дүгээр зүйл. Хувийн нууцыг хүндэтгэх

31.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний захидал харилцаа, эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, гэр бүлийн нууц болон нэр төр, алдар хүндийг холбогдох хууль тогтоомжоор хамгаална.

31.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд үйлчилгээ үзүүлж байгаа аливаа этгээд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нууцыг задруулахыг хориглоно.

32 дугаар зүйл. Бие даан амьдрах эрх

32.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бие даан амьдрах эрхтэй.

32.2.Хувийн туслах үйлчилгээ, зөвлөлдөх бүлэг буюу харилцан суралцах, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээгээр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний бие даан амьдрах эрх нь хангагдана.

32.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бие даан амьдрахад нь дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээний журам, төрөл, хэлбэр, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагад тавигдах шаардлагыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

32.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн бие даан амьдрахад нь дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээг иргэн, хуулийн этгээд үзүүлж болно.

32.5.Бие даан амьдрахад дэмжих үйлчилгээг үзүүлэх байгууллагын сонгон шалгаруулалтыг нийслэл, аймгийн халамжийн үйлчилгээ хариуцсан төрийн байгууллага гүйцэтгэнэ.

32.6.Энэ хуулийн 32.2, 32.3, 32.4, 32.5-ыг хэрэгжүүлэхдээ хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн бус байгууллагын оролцоог хангана.

32.7.Төрөөс хараагүй хүнийг тухайн орчинд зөв чиг баримжаатай, саадгүй, аюулгүй зорчиход нь туслах хөтөч нохойг тусгайлан сургаж бэлтгэх ба дотоодод сургаж бэлтгэсэн хөтөч нохойны үнийг есөн жилд нэг удаа олгоно. Хөтөч нохойг сургах, түүнийг хэрэглэх журмыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батална.

32.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн нийслэл, аймгийн төвийн нийтийн тээврийн хэрэгсэл /таксианаас бусад/-ээр орон нутгийн харьяалал харгалзахгүйгээр үнэ төлбөргүй зорчино. Энэ арга хэмжээнд шаардагдах хөрөнгийг нийслэл, орон нутгийн төсөвт жил бүр тусган, хэрэгжүүлнэ.

/Энэ хэсгийг 2016 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/

33 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний биеийн тамир, спортын үйл ажиллагааг дэмжих

33.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний оролцсон биеийн тамир, спортын тэмцээн, уралдаан нь түүний чадавхид зохицсон байна.

33.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг биеийн тамир, спортын тэмцээн, уралдаанд оролцоход нь төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.

33.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний биеийн тамир, спортын арга хэмжээг зохион байгуулахад төрөөс дараахь дэмжлэг үзүүлнэ:

33.3.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн биеийн тамир, спортоор хичээллэх, өөрийн авьяас чадвараа нээн хөгжүүлэхэд дэмжих үйлчилгээг гэрээгээр гүйцэтгүүлэх;

33.3.2.биеийн тамир, спортын байгууламж нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн тэмцээн уралдаан, нийтийн биеийн тамирын арга хэмжээнд оролцох, бэлтгэл сургуулилт хийхэд тохиромжтой заал, талбай болон тохирох хэрэглэгдэхүүнээр тоноглогдсон байх;

33.3.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй тамирчдыг олимп, паралимп, тусгай олимп, дифлимп, дэлхийн, тивийн хэмжээний олон улсын тэмцээнд холбогдох журмын дагуу шалгаран явахад нь хуульд заасны дагуу дэмжлэг үзүүлэх.

33.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн олимп, паралимп, дифлимп, тусгай олимп, тивийн наадам, дэлхийн зэрэглэлийн тэмцээнд оролцож алт, мөнгө, хүрэл медаль хүртсэн тохиолдолд түүний оролцсон тэмцээний давтамжийн хугацаанд ногдох тэтгэвэртэй нь тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн мөнгөн урамшуулал олгоно.

33.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй залуучууд, хүүхэд олимп, тивийн наадам, дэлхийн зэрэглэлийн тэмцээнд оролцож алт, мөнгө, хүрэл медаль хүртсэн тохиолдолд Засгийн газраас баталсан жишгийн дагуу мөнгөн урамшуулал олгоно.

34 дүгээр зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний соёл, урлагийн үйл ажиллагааг дэмжих

34.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг өөрийн оронд зохиогдох соёл, урлаг, олон нийтийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцоход төрөөс дэмжинэ.

34.2.Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн соёл, урлагийн арга хэмжээнд оролцох, өөрийн авьяас чадвараа нээн хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

35 дугаар зүйл. Соёл, урлагийн бүтээлийн хүртээмж

35.1.Соёл, урлагийн бүтээл нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй байна.

35.2.Уран зохиол, шинжлэх ухааны ном, сонин, сэтгүүлийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ашиглах, хэрэглэх боломжтойгоор орчин үеийн арга, техник, технологи ашиглан хэвлэх, бүтээх, түүнчлэн музей, номын сан, соёл, урлагийн бүтээлийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй болгох ажлыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцан зохион байгуулна.

36 дугаар зүйл. Онцгой байдлын үед авах арга хэмжээ

36.1.Хүний амь нас, эрүүл мэнд, аж амьдрал, нийтийн аюулгүй байдалд шууд аюул учруулсан буюу учруулахуйц байгалийн гамшиг, гэнэтийн бусад аюул, нийтийн эмх замбараагүй байдал, дайн бүхий байдал зэрэг онцгой байдал бий болох үед хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд энэ тухай хүртээмжтэйгээр мэдээлэх, тухайн үед амь нас, эрүүл мэндийг нь онцгой байдлын нөхцөлтэй уялдуулан хамгаалах үүргийг төрийн холбогдох байгууллага хууль тогтоомжид заасны дагуу хэрэгжүүлнэ.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ЭСЭХИЙГ ТОГТООХ

37 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох

37.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг дараахь шалгуураар тогтооно:

37.1.1.эрхтэн тогтолцооны бүтцийн алдагдал, ангилал, хугацаа;

37.1.2.биеийн үйлдэл, үйл ажиллагааны олон улсын ангилал.

37.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг дараахь комисс /цаашид "Комисс" гэх/ тогтооно:

37.2.1. 0-16 насны хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын комисс;

37.2.2. 16 ба түүнээс дээш насны хүний хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг эмнэлэг, хөдөлмөрийн магадлах комисс;

37.2.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон шалтгаан, хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ, хугацааг эмнэлэг, хөдөлмөрийн магадлах комисс.

37.3.Энэ хуулийн 37.2.1-д заасан комисс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэд, 37.2.2-т заасан комисс нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд тус тус ажиллана.

37.4.Энэ хуулийн 37.2.1, 37.2.2-т заасан комисс нь орон тооны бус салбар комисстой байна.

37.5.Энэ хуулийн 37.2.1-37.2.3-т заасан комиссын дүрмийг Засгийн газар батална.

37.6.Энэ хуулийн 37.2.1-д заасан хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тодорхойлох, хүүхдийн хөгжлийн цогц хөтөлбөрийг боловсруулах аргачлалыг эрүүл мэнд, боловсрол, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран батална.

37.7.Энэ хуулийн 37.2.2-т заасан хүний хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тодорхойлох аргачлалыг эрүүл мэнд, хөдөлмөр, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран батална.

37.8.Комисс өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхтэн тогтолцооны бүтцийн алдагдал, хугацаа, ангилалыг тогтоож, дүгнэлт гаргана.

37.9.Энэ хуулийн 37.2.2-т заасан комиссоос гаргасан дүгнэлт нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хамт олонд түшиглэн хөгжүүлэх үйлчилгээнд хамрагдах үндсэн баримт бичиг болно.

38 дугаар зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг бүртгэх

38.1.Энэ хуулийн 37.2-т заасан комиссын дүгнэлтийг үндэслэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг бүртгэн үнэмлэх олгох үүргийг аймаг, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар хэрэгжүүлнэ.

38.2.Энэ хуулийн 38.1-д заасан үнэмлэх нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн хууль тогтоомжид заасан эрхээ эдлэх, нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах үндсэн баримт болно.

38.3.Аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаарх статистикийн мэдээллийг тогтоосон хугацаанд бүртгэл, статистикийн төрийн захиргааны байгууллага, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад өгнө.

/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

38.4.Энэ хуулийн 38.1-д заасан үнэмлэхийн загвар, түүнийг олгох журмыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

38.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, нэгтгэсэн "Мэдээллийн нэгдсэн сан"-г бүртгэл, статистикийн төрийн захиргааны байгууллага, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хамтран бүрдүүлж, холбогдох байгууллагыг мэдээллээр хангана.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА БОЛОН ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ҮҮРЭГ

39 дүгээр зүйл. Засгийн газрын чиг үүрэг

39.1.Засгийн газар хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

39.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх;

39.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах;

39.1.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах талаар үндэсний хөтөлбөр, төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх;

/Энэ заалтад 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

39.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах, хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэн хуулийн этгээдэд хууль тогтоомжийн дагуу дэмжлэг үзүүлэх;

39.1.5.хууль тогтоомжид заасан бусад.

40 дүгээр зүйл. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага

40.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тэгш эрх болон нийгмийн хамгааллын талаарх төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг улсын хэмжээнд зохион байгуулж, биелэлтэд хяналт тавина.

40.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах, хамгаалах, хөгжлийн бодлого боловсруулах, холбогдох хууль, тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, эрх бүхий байгууллагад уламжлах, төрийн болон төрийн бус байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах, сургалт зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

40.3.Төрийн захиргааны төв байгууллагууд өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа бодлого, арга хэмжээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн харилцаанд тэгш оролцох боломжийг бүрдүүлэх асуудлыг тусгаж, хэрэгжүүлнэ.

40.4.Энэ хуульд заасан төрийн болон орон нутгийн захиргааны байгууллагын зарим чиг үүргийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх ашгийг хамгаалах төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж, зардлыг гэрээний үндсэн дээр санхүүжүүлж болно.

40.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргаар Төрийн албаны тухай хуулийн 23.2-т заасан ажилласан жилийн тусгай шаардлагыг хангасан, эсхүл өндөр мэргэшилтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг томилж болно.

/Энэ хэсгийг 2023 оны 06 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуулиар нэмсэн./

40.6.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргаар энэ хуулийн 40.5-д заасан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг томилсон бол байгууллага дэд даргатай байна. Энэ тохиолдолд Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 5.1 дэх хэсэг хамаарахгүй.

/Энэ хэсгийг 2023 оны 06 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуулиар нэмсэн./

40.7.Энэ хуулийн 40.5-д заасны дагуу томилогдсон дарга нь өөрийн хөгжлийн бэрхшээлийн онцлогоос хамааран зарим эрхээ дэд даргад шилжүүлж болно.

/Энэ хэсгийг 2023 оны 06 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуулиар нэмсэн./

41 дүгээр зүйл. Орон тооны бус зөвлөл

41.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах салбар дундын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд уялдуулан зохицуулах, хэрэгжилтийг нэгдсэн удирдлагаар хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл /цаашид "Зөвлөл" гэх/-ийг Монгол Улсын Ерөнхий сайдын дэргэд байгуулан ажиллуулж болно.

41.2.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газар батална.

41.3.Зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага гүйцэтгэнэ.

41.4.Зөвлөл нь аймаг, нийслэл, дүүрэгт салбар зөвлөлтэй байх бөгөөд салбар зөвлөлийг Засаг дарга тэргүүлнэ.

42 дугаар зүйл. Засаг даргын бүрэн эрх

42.1.Аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах талаар харьяалах нутаг дэвсгэртээ дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

/Энэ хэсэгт 2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан./

42.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, биелэлтийг хангуулах арга хэмжээ авах;

42.1.2.дэд бүтэц, нийтийн зориулалттай барилга байгууламж, хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй байлгах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний боловсрол, эрүүл мэнд, биеийн тамир, спорт, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих шат дараалсан арга хэмжээний төлөвлөгөө, хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавих;

42.1.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хамт олонд түшиглэн хөгжүүлэх үйлчилгээг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх;

42.1.4.аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэйгээр үйлчлэх санал, санаачилгыг дэмжих;

42.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хамгаалах үйл ажиллагаанд зарцуулагдах хөрөнгийг иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн тухайн жилийн орон нутгийн төсөвт тусгуулан батлуулах;

42.1.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль тогтоомжийг сурталчлах, түүний хэрэгжилтийг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралтай хамтран зохион байгуулах, урлаг соёл, биеийн тамир, олон нийтийн арга хэмжээнд оролцуулах,

хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тэгш эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх нөлөөллийн арга хэмжээ авах.

43 дугаар зүйл. Хуулийн этгээдийн нийтлэг эрх, үүрэг

43.1.Хуулийн этгээд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах чиглэлээр дараахь нийтлэг эрх, үүрэгтэй:

43.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний онцлог хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн ажиллах орчныг бүрдүүлэх;

43.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэхдээ олон улсын чиг хандлагын дагуу түгээмэл загвар хэрэглэхийг эрхэмлэх;

43.1.3.нийтийн зориулалттай үйлчилгээний болон бусад байгууллага хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд дараалал харгалзахгүй үйлчлэх;

43.1.4.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн амьдралын идэвхтэй оролцоо, түүний амжилт, бүтээлийг хамт олонд нь сурталчлах, урамшуулах;

43.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон хүнд түүнийг ажиллуулж байсан байгууллагын хувьд тусламж, дэмжлэг үзүүлэх;

43.1.6.өөрчлөн зохион байгуулагдсан буюу татан буугдсан бол түүний эрх, үүргийг хүлээж авсан этгээд энэ хуулийн 43.1.5-д заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлэх;

43.1.7.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнтэй зүй бусаар харилцах, эрх, эрх чөлөөг нь аливаа хэлбэрээр зөрчихийг үл тэвчих;

43.1.8.ажилтан тухайн байгууллагын буруутай үйл ажиллагааны улмаас хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон нь шүүхээр тогтоогдсон бол хохирлыг нөхөн төлөх;

43.1.9.хөдөлмөрийн эрүүл ахуй, аюулгүй ажиллагааны стандартыг хангаж ажиллах;

43.1.10.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх, үүрэг.

АРВАН ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

БУСАД ЗҮЙЛ

44 дүгээр зүйл. Гомдол, нэхэмжлэл гаргах

44.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн хуульд заасан эрх нь зөрчигдсөн гэж үзвэл иргэн, хуулийн этгээдээс зөрчлийг арилгуулахыг шаардах, холбогдох хуульд заасны дагуу гомдол, нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

44.2.Иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллага хуульд заасан эрхийг хязгаарласан, ялгаварлан гадуурхах үйл ажиллагааг явуулсан гэж үзвэл хөндөгдсөн эрхээ хамгаалуулахаар гомдол гаргах эрхээ шууд болон төлөөллөөрөө дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

45 дугаар зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

45.1.Энэ хуулийг зөрчсөн этгээдийн гэм буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүй нь гэмт хэрэг, зөрчлийн шинжтэй бол Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлагыг хүлээлгэнэ.

45.1.1.энэ хуулийн 6.5.1, 6.5.2-т заасан зөрчил гаргасан хувь хүнийг, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хүндэтгэх, ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн сургалтад 14 хоногоос доошгүй хугацаагаар хамруулна.

45.2.Энэ хуулийг зөрчсөн иргэн, хуулийн этгээд, албан тушаалтаны буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүйн улмаас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд гэм хор, хохирол, хор уршиг учирсан бол буруутай этгээдээр холбогдох хуульд заасны дагуу хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА З.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2016 оны 11 дүгээр сарын 9-ний өдөр

Дугаар 136

Улаанбаатар хот

ЗӨВЛӨЛИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН, АЖИЛЛАХ ЖУРАМ БАТЛАХ ТУХАЙ

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 41.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах салбар дундын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд уялдуулан зохицуулах, хэрэгжилтийг нэгдсэн удирдлагаар хангах чиг үүрэг бүхий Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг 1 дүгээр хавсралт, ажиллах журмыг 2 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

/Энэ тогтоолын 1-р хавсралтыг ЗГ-ын 2017 оны 27-р тогтоолоор хүчингүй болсонд тооцсон. ЗГ-ын 2017 оны 116-р тогтоолоор 2-р хавсралтад өөрчлөлт орсон./

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ж.ЭРДЭНЭБАТ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Н.НОМТОЙБАЯР

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАНГАХ ОРОН ТООНЫ БУС ЗӨВЛӨЛИЙН АЖИЛЛАХ ЖУРАМ

Нэг. Ерөнхий зүйл

1.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус зөвлөл (цаашид “Зөвлөл” гэх)-ийн үйл ажиллагаа нь Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай НҮБ-ын конвенци, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль болон холбогдох хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн харилцаанд тэгш оролцох эрхийг хангаж хэрэгжүүлэх, хамгаалахтай холбогдсон үйл ажиллагааг салбар дундын зохицуулалтаар хангаж, дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэнэ.

1.2. Зөвлөл нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээ болон энэхүү журмыг удирдлага болгон ажиллана.

Хоёр. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, зохион байгуулалт

2.1. Зөвлөл нь дарга, дэд дарга, гишүүд, нарийн бичгийн даргаас бүрдэнэ.

2.2. Зөвлөлийн дарга нь Монгол Улсын Ерөнхий сайд, дэд дарга нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн байна.

2.3. Нарийн бичгийн дарга нь Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн асуудал хариуцсан нэгжийн дарга байна.

2.4. Зөвлөл нь холбогдох төрийн байгууллага, мэргэжлийн холбоод, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагуудын төлөөллөөс бүрдэнэ.

2.5. Зөвлөл нь тогтоосон журмын дагуу үйлдсэн албан бичгийн хэвлэмэл хуудас болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын тэмдгийг хэрэглэнэ.

2.6. Зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын төсөвт жил бүр тусгах замаар санхүүжүүлнэ.

Гурав. Зөвлөлийн хуралдаан

3.1. Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна. Зөвлөл жилд 2-оос доошгүй тутам хуралдана. Зөвлөлийн ээлжит бус хуралдааныг зөвлөлийн даргын санаачилгаар зарлан хуралдуулж болно.

3.2. Зөвлөлийн гишүүдийн олонх нь хүрэлцэн ирснээр хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

3.3. Зөвлөлийн даргын эзгүйд хуралдааныг дэд дарга даргална.

3.4. Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудал, холбогдох материалыг гарах шийдвэрийн төслийн хамт энэхүү журмын 4.1-д заасан ажлын алба Зөвлөлийн дэд даргад танилцуулсны үндсэн дээр дарга хуралдааны товыг тогтооно. Хэлэлцүүлэх асуудлаар шийдвэр гаргахаар бол тогтоолын төслийг хавсаргана.

3.5. Зөвлөлийн хуралдаан болохоос ажлын 3-аас доошгүй хоногийн өмнө хэлэлцэх асуудлын төлөвлөгөө, холбогдох материалыг Зөвлөлийн гишүүдэд хүргүүлнэ.

3.6. Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцсэн асуудлыг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхийн саналаар шийдвэрлэнэ. Хуралдааны материалыг хүлээн авсан боловч хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хуралд оролцоогүй гишүүний бичгээр ирүүлсэн саналыг хүчинтэйд тооцно. Гишүүдийн санал тэнцсэн тохиолдолд асуудлыг хуралдаан даргалагчийн саналаар шийдвэрлэнэ.

3.7. Зөвлөлийн хуралдаанаас тогтоол гарах бөгөөд түүнд дарга, дэд дарга гарын үсэг зурна. Зөвлөл шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд тодорхой асуудлаар зөвлөмж, албан даалгавар гаргаж болно.

3.8. Байгууллага, аж ахуйн нэгж, албан тушаалтан Зөвлөлийн тогтоол, зөвлөмж, албан даалгаврын хэрэгжилтийг зохион байгуулж явц, дүнг тогтоосон хугацаанд Ажлын албанд хүргүүлнэ.

3.9. Зөвлөлийн гишүүн нь төлөөлж байгаа салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар санал боловсруулж, зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж болно. Гишүүн нь Зөвлөлөөс даалгасан үүргийг биелүүлж, түүний явц, дүнг Зөвлөлийн хуралдаанд танилцуулна.

3.10. Зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга хуралдааны явцын тухай тэмдэглэл хөтөлнө. Тэмдэглэлд дэд дарга, нарийн бичгийн дарга нар гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

3.11. Зөвлөл нь үйл ажиллагааныхаа тайланг жил бүрийн II улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулна.

Дөрөв. Дэд болон салбар зөвлөл

/Энэ хэсгийг ЗГ-ын 2017 оны 116-р тогтоолоор өөрчлөн найруулсан/

4.1. Зөвлөл нь төрийн захиргааны төв байгууллага болон харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд орон тооны бус дэд зөвлөл, аймаг, нийслэл, дүүрэгт орон тооны бус салбар зөвлөлтэй байна.

4.2. Дэд зөвлөлийн дарга нь тухайн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, агентлагийн дарга байна. Салбар зөвлөлийн дарга нь тухайн аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга байна.

4.3. Дэд зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг салбарын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг тухайн Засаг дарга батална.

4.4. Дэд зөвлөл нь салбарын хэмжээнд, салбар зөвлөл нь нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх ашгийг хамгаалахад чиглэсэн хууль тогтоомж, төрөөс баримтлах бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн тухайн төсөвт тусгах замаар санхүүжүүлнэ.

4.5. Дэд болон салбар зөвлөл нь тухайн жилд хэрэгжүүлсэн ажлын тайланг дараа жилийн 1 дүгээр сарын 20-ны дотор Зөвлөлийн ажлын албанд хүргүүлнэ.

4.6. Дэд зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагын тухайн жилийн төсөв, салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын тухайн жилийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ.

Тав. Зөвлөлийн үйл ажиллагааны чиглэл

5.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаар төрөөс баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд уялдуулан зохицуулж удирдамж, чиглэл өгөх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийг боловсронгуй болгох асуудлаар санал боловсруулах эрх бүхий байгууллагад уламжилна.

5.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангаж хөгжүүлэх, дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөр, нэн тэргүүний арга хэмжээг тодорхойлж Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, тухайн жилийн улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгуулахаар саналаа холбогдох байгууллагад тавина.

5.3. Зөвлөлийн гишүүн нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаарх хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх талаар салбар, орон нутаг, төрийн байгууллага, албан тушаалтны үйл ажиллагаатай танилцаж тайланг Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж үүрэг, чиглэл өгнө.

5.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн оролцоо, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэх асуудлаар холбогдох олон улсын байгууллага, гадаад улстай хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

5.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах талаарх төрийн байгууллагууд үйл ажиллагааг уялдуулах, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

5.6. Зөвлөлийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой судалгаа, мэдээ, мэдээллийг холбогдох байгууллагаас гаргуулан авна.

Зургаа. Зөвлөлийн ажлын алба

6.1. Зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөгжлийн асуудал хариуцсан нэгж хариуцна. Зөвлөлийн ажлын албаны дарга дээрх нэгжийн дарга байна.

6.2. Зөвлөлийн ажлын алба Зөвлөлийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулж, гишүүдийг тухай бүр шаардлагатай мэдээллээр хангаж, Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд мэргэжил, арга зүй, техник, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлнэ.

6.3. Ажлын алба Зөвлөлөөс зохион байгуулж байгаа ажил, түүний явц, үр дүнгийн талаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэх, сурталчлах ажлыг зохион байгуулна.

6.4. Тухайн жилд Ажлын албанаас хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны тайланг Зөвлөлийн хуралдаанд жил бүр танилцуулна.

1.5. Ажлын алба нь Зөвлөлийн шийдвэр, хуралдааны тэмдэглэл, бусад бичиг баримтыг зохих журмын дагуу хадгална.

-----oO-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2017 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдөр

Дугаар 116

Улаанбаатар хот

ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ЭРЧИМЖҮҮЛЭХ ТАЛААР АВАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 41.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах үүрэг бүхий орон тооны бус дэд зөвлөлийг төрийн захиргааны төв байгууллага болон харилцаа холбоо, мэдээлэл технологийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд байгуулан үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлж ажиллахыг Засгийн газрын гишүүд, Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газар (Б.Чинбат)-т үүрэг болгосугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан Засгийн газрын 2016 оны 136 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус зөвлөлийн ажиллах журам"-ын 4 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

"Дөрөв. Дэд болон салбар зөвлөл

4.1. Зөвлөл нь төрийн захиргааны төв байгууллага болон харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд орон тооны бус дэд зөвлөл, аймаг, нийслэл, дүүрэгт орон тооны бус салбар зөвлөлтэй байна.

4.2. Дэд зөвлөлийн дарга нь тухайн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, агентлагийн дарга байна. Салбар зөвлөлийн дарга нь тухайн аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга байна.

4.3. Дэд зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг салбарын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг тухайн Засаг дарга батална.

4.4. Дэд зөвлөл нь салбарын хэмжээнд, салбар зөвлөл нь нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх ашгийг хамгаалахад чиглэсэн хууль тогтоомж, төрөөс баримтлах бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн тухайн төсөвт тусгах замаар санхүүжүүлнэ.

4.5. Дэд болон салбар зөвлөл нь тухайн жилд хэрэгжүүлсэн ажлын тайланг дараа жилийн 1 дүгээр сарын 20-ны дотор Зөвлөлийн ажлын албанд хүргүүлнэ.

4.6. Дэд зөвлөлийн үйл ажиллагааны зардлыг төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагын тухайн жилийн төсөв, салбар зөвлөлийн үйл

ажиллагааны зардлыг аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын тухайн жилийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ."

3. Засгийн газрын 2016 оны 136 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус зөвлөлийн бүрэлдэхүүн"-ий "Гишүүд" гэсэн хэсгийн "Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Хүн амын хөгжлийн бодлогын газрын дарга" гэснийг "Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Хүн амын хөгжлийн газрын дарга" гэж, мөн тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах орон тооны бус зөвлөлийн ажиллах журам"-ын 2.5 дахь заалтыг "болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын тэмдгийг хэрэглэнэ" гэснийг "тэмдэг хэрэглэнэ" гэж, 3.4 дэх заалтыг "4.1-д" гэснийг "6.1-д" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ж.ЭРДЭНЭБАТ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Н.НОМТОЙБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2017 оны 7 дугаар сарын 4-ний өдөр

Дугаар 197

Улаанбаатар хот

ЖУРАМ БАТЛАХ, ТОГТООЛЫН ХАВСРАЛТАД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

Ахмад настны тухай хуулийн 8.2, 9.7, 13.2, 14.7, Алдар цолтон ахмад настанд төрөөс нэмэгдэл, хөнгөлөлт олгох тухай хуулийн 6.3, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.4, 32.8, 37.2.1-д заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Ахмад настанд үйлчилгээ үзүүлэх, дэмжлэг, хөнгөлөлт олгох журам"-ыг 1 дүгээр, "Ахмадын сан байгуулан ажиллуулах журам"-ыг 2 дугаар, "Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчих журам"-ыг 3 дугаар, "Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл, мэдээллийн санг удирдах, ашиглах журам"-ыг 4 дүгээр, "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам"-ыг 5 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

2. "Журам батлах тухай" Засгийн газрын 2012 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдрийн 185 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж олгох журам"-ын 2.13 дахь заалтын "... эрүүл мэндийн үндэсний төв" гэсний дараа "... , байнгын асаргаа шаардлагатай 0-16 насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тодорхойлолтыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын аймаг, дүүргийн орон тооны бус салбар комисс..." гэж нэмсүгэй.

3. Энэ тогтоолын 1 дүгээр зүйлд заасан "Ахмад настанд үйлчилгээ үзүүлэх, дэмжлэг, хөнгөлөлт олгох журам"-ын 2.2, 3.5, 5.1 дэх заалт, "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам"-ын 2.16 дахь заалтыг 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдсүгэй.

4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.1-26.1.6-д зааснаас бусад нийгмийн халамжийн сангаас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлт олгох ажлыг зохион байгуулах арга хэмжээ авч ажиллахыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Н.Номтойбаярт даалгасугай.

5. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Журам батлах тухай" Засгийн газрын 2012 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдрийн 185 дугаар тогтоолын 2,3,5 дугаар хавсралтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ж.ЭРДЭНЭБАТ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Н.НОМТОЙБАЯР

АХМАД НАСТАН, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮН НИЙТИЙН ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛЭЭР ҮНЭ ТӨЛБӨРГҮЙ ЗОРЧИХ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1. Ахмад настны тухай хуулийн 8.1.5, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 32.8-д заасны дагуу ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нийслэл, аймгийн төвийн нийтийн тээврийн хэрэгсэл (таксинаас бусад)-ээр орон нутгийн харьяалал харгалзахгүй үнэ төлбөргүй зорчихтой холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Энэхүү журмын үйлчлэлд Ахмад настны тухай хуулийн 3.1, 3.3-т заасан ахмад настан, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 4.1.1-д заасан хүн хамаарна.

Хоёр. Нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчих цахим төлбөрийн карт олгох, сунгах

2.1. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчиход зориулсан нийтийн тээврийн цахим төлбөрийн карт (цаашид “цахим карт” гэх)-ыг аймаг, нийслэл, дүүргийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага олгоно.

2.2. Нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчих цахим карт авахыг хүссэн ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн энэхүү журмын “Тав”-д заасан баримт бичгийг бүрдүүлж харьяа аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагад өөрийн биеэр хүсэлт гаргана.

2.3. Аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага цахим карт авах хүсэлт гаргасан иргэний хүсэлт, холбогдох баримт бичгийг хүлээн авч олгох эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.

2.4. Ахмад настанд олгох цахим картын хүчинтэй хугацаа 2 жил байна. Ахмад настан 2 жил тутамд цахим картын хугацааг сунгуулна.

2.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд олгох цахим картын хүчинтэй хугацааг Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссоос тогтоосон тухайн хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хугацаагаар тооцож олгоно. Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссоос тухайн хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хугацааг сунгасан тохиолдолд цахим картыг мөн хугацаагаар сунгана.

2.6. Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссоос хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг хугацаагүйгээр тогтоосон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд цахим картыг 2 жилийн хугацаагаар олгоно.

2.7. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд цахим картыг Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар комиссын шийдвэрийн хүчинтэй хугацаагаар тооцож олгоно.

2.8. Байнга оршин суух засаг захиргааны нэг нэгжээс өөр нэгжид 180 хоног болон түүнээс доош хугацаагаар оршин суух ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд цахим картыг

аймаг, нийслэлийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага энэхүү журмын 5.1.-5.3-т заасан баримт бичгийг үндэслэн олгоно.

2.9. Байнга оршин суух засаг захиргааны нэг нэгжээс өөр нэгжид 180 хоног болон түүнээс дээш хугацаагаар оршин суух тохиолдолд ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд цахим картыг аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага энэхүү журмын 5.1.-5.3-т заасан баримт бичгийг үндэслэн олгоно.

2.10. Цахим карт авсан ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нас барсан тохиолдолд түүний өрхийн гишүүн энэ тухай аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагад мэдэгдэнэ. Аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага иргэний бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын бүртгэл, нийгмийн даатгал болон нийгмийн халамжийн сангаас оршуулгын тэтгэмж олгосон иргэний мэдээлэлд үндэслэн цахим картыг хүчингүй болгоно.

2.11. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд олгосон цахим картыг хаяж үрэгдүүлсэн тохиолдолд олгосон байгууллагад мэдэгдэж, баримт бичгээ дахин бүрдүүлж шинээр цахим карт авна.

Гурав. Цахим карт нийлүүлэх

3.1. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд олгох цахим картыг бэлтгэн нийлүүлэх ажлыг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу гүйцэтгэнэ.

3.2. Аймаг, нийслэлийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага нь ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд цахим карт олгох ажлыг энэхүү журмын 3.1-д заасны дагуу сонгон шалгаруулсан байгууллагатай гэрээний үндсэн дээр хамтран хэрэгжүүлнэ.

3.3. Цахим карт нийлүүлэх эрх авсан байгууллага дараах үүрэг хүлээнэ:

3.3.1. аймаг, нийслэлийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагын захиалгын дагуу цахим картыг идэвхжүүлэн нийлүүлэх;

3.3.2. цахим карт унших, идэвхижүүлэх техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах;

3.3.3. гэмтэлтэй цахим карт олгогдсон тохиолдолд үнэ төлбөргүй сольж өгөх.

3.4. Цахим карт бэлтгэн нийлүүлэх эрх авсан байгууллага ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийтийн тээврийн хэрэгслээр зорчсон тоо, мэдээллийг аймаг, нийслэлийн тээврийн газарт сар бүр хүргүүлнэ.

Дөрөв. Тээврийн хэрэгслээр зорчих зардлыг тооцох, нөхөн олговрыг санхүүжүүлэх

4.1. Аймаг, нийслэлийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагаас ирүүлсэн ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо, мэдээллийг үндэслэн аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг нийслэл, аймгийн төвийн нийтийн тээврийн хэрэгсэл (таксинаас бусад)-ээр орон нутгийн харьяалал харгалзахгүйгээр үнэ төлбөргүй зорчуулахад шаардагдах хөрөнгийн тооцоог гарган санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

4.2. Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчуулахад шаардагдах хөрөнгийг аймаг, нийслэлийн төсөвт тусгана.

4.4. Аймаг, нийслэлийн тээврийн газар тухайн сард цахим картаар үнэ төлбөргүй зорчсон ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний зорчсон тоо, гүйцэтгэлийг нийтийн тээврийн үйлчилгээ үзүүлсэн аж ахуйн нэгж, байгууллага тус бүрээр гаргаж, баталгаажуулсан тайланг дараа сарын 5-ны дотор багтаан аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газарт хүргүүлнэ.

4.5. Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар төсөвт тусгагдсан хөрөнгийг гүйцэтгэлийг нь үндэслэн орон нутгийн нийтийн тээврийн үйлчилгээ үзүүлсэн аж ахуйн нэгж, байгууллагад олгоно.

4.6. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар энэхүү журмын 2.8-д заасан тухайн аймгийн ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нийслэлийн нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчсон нөхөн олговрыг Нийслэлийн тээврийн газрын дансанд улирал бүр шилжүүлнэ.

Тав. Бүрдүүлэх баримт бичиг

5.1. Ахмад настан цахим карт авах хүсэлт гаргахад дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

5.1.1. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

5.1.2. цахим картын үнэ төлсөн баримт.

5.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн цахим карт авах хүсэлт гаргахад дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

5.2.1. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

5.2.2. Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссын шийдвэрийн хуулбар;

5.2.3. цахим картын үнэ төлсөн баримт.

5.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд цахим карт авах хүсэлт гаргахад дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

5.3.1. төрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

5.3.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар комиссын шийдвэрийн хуулбар;

5.3.3. цахим картын үнэ төлсөн баримт.

5.4. Энэ журмын 2.8-д заасан ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд цахим карт авахдаа дээрх баримт бичгийг бүрдүүлэхээс гадна түр шилжин суурьшсан бүртгэл хийлгэсэн байна.

Зургаа. Бусад

6.1. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд цахим карт олгох үйл ажиллагаанд аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага хяналт тавина.

6.2. Цахим картыг хуурамчаар үйлдсэн, бусдад дамжуулсан, хууль бусаар авсан иргэний цахим картыг хураан авна.

6.3. Хуурамч баримт бичиг бүрдүүлсэн, хуурамч мэдээлэл өгөх зэргээр үйлчилгээнд хамрагдах иргэнийг буруу тогтоосон албан тушаалтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

6.4. Энэхүү журмын 5.2.2, 5.3.2-т заасан комиссын шийдвэрийг хуурамчаар үйлдсэн бол учирсан хохирлыг буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлж Зөрчлийн тухай болон бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

6.5. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага цахим карт авсан ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний талаархи мэдээллийг нийгмийн халамжийн мэдээллийн нэгдсэн санд оруулж мэдээ, тайланг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр гаргаж нийслэлийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагад хүргүүлнэ.

6.6. Цахим карт авах иргэний бүрдүүлсэн баримт бичгийг аймаг, нийслэл, дүүргийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагын архивт хадгална.

-----oOo-----

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНД ТУСЛАМЖ, ХӨНГӨЛӨЛТ ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.1-26.1.6-д заасан тусламж, хөнгөлөлт олгохтой холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Иргэний хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 37.2-т заасан комисс тогтооно. Ахмад настны хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг аймаг, дүүргийн эрүүл мэндийн байгууллагын Эмнэлэг хяналтын комисс тогтооно.

1.3. Энэхүү журмын 1.2-т заасан комисс нь хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн нэрийн жагсаалтыг аймаг, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газарт сар бүр хүргүүлнэ. Уг жагсаалтад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний овог нэр, регистрийн дугаар, гэрийн хаяг, онош, хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ болон хугацаа, холбоо барих утас, шаардлагатай үйлчилгээний төрөл зэрэг мэдээллийг хавсаргасан байна.

1.4. Аймаг, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар нь энэхүү журмын 1.3-т заасан мэдээлэлд үндэслэн Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 38.1-д заасан үнэмлэхийг олгоно. Үнэмлэхийн хүчинтэй байх хугацааг энэ журмын 1.2-т заасан комиссоос тогтоосон тухайн хүний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хугацаагаар тооцно.

1.5. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь тусламж, хөнгөлөлтөд хамрагдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний талаархи мэдээллийг нийгмийн халамжийн мэдээллийн нэгдсэн санд оруулж холбогдох мэдээ, тайланг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр гаргана.

Хоёр. Тусламж, хөнгөлөлт олгох

2.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.1-26.1.6-д заасан тусламж, хөнгөлөлт авах хүсэлтийг энэхүү журмын “Гурав” дахь хэсэгт заасан баримт бичгийн хамт сум, хорооны нийгмийн ажилтанд гаргана.

2.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан нь баримт бичгийн бүрдлийг хянан үзэж, хүсэлт хүлээн авснаас хойш ажлын 5 хоногт багтаан аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагад хүргүүлнэ.

2.3. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний баримт бичгийг ажлын 5 хоногт багтаан хянан үзэж, тусламж, хөнгөлөлт олгох иргэнд хувийн хэрэг нээж, нэрийн жагсаалтыг баталгаажуулж сум, хорооны нийгмийн ажилтанд хүргүүлнэ. Дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага, сумын нийгмийн ажилтан хөнгөлөлт, тусламж авах иргэний нэрийн жагсаалтыг нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагатай гэрээ байгуулсан банкинд хүргүүлнэ.

2.4. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан энэхүү журмын 2.3-т заасан нэрийн жагсаалтыг үндэслэн тусламж, хөнгөлөлт авсан иргэний тэмдэглэлийг тухайн иргэний хувийн хэрэгт

бичиж тэмдэглэнэ. Тусламж, хөнгөлөлт авахтай холбогдуулан иргэний бүрдүүлсэн баримт бичгийг дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага, сумын нийгмийн ажилтан хадгална.

2.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн тусламж, хөнгөлөлтийн аль алинд нь хамрагдах тохиолдолд энэхүү журмын “Гурав” дахь хэсэгт заасан баримт бичгийг дахин бүрдүүлэхгүй байж болно. Энэ тохиолдолд тухайн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд нэг хувийн хэрэг нээнэ.

2.6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн тусламж, хөнгөлөлтийн мөнгийг өөрийн биеэр банкнаас авч чадахгүй нөхцөлд итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр авахуулж болно. Итгэмжлэлийг Нотариатын тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлд заасны дагуу нотариатчаар гэрчлүүлсэн байна.

2.7. Тусламж, хөнгөлөлтийн мөнгийг өөрийн дансанд шилжүүлэх хүсэлтэй бол энэ талаар үйлчилгээ үзүүлж байгаа банкинд хандана.

2.8. Тусламж, хөнгөлөлтийг тухайн онд авч чадаагүй тохиолдолд дараагийн санхүүгийн жилд нөхөн олгоно. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн тусламж, хөнгөлөлтийн мөнгийг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр 1 жилээс дээш хугацаагаар аваагүй тохиолдолд нөхөн олгохгүй.

2.9. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага нь оршин суугаа засаг захиргааны нэгжээсээ бүрмөсөн шилжиж байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хувийн хэргийг хуулбарлан авч хадгалах бөгөөд эх хувийг тухайн хүнд өөрт нь өгнө. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн шилжиж очсон засаг захиргааны нэгжийн нийгмийн ажилтан, нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагад хувийн хэргээ хүлээлгэн өгч тусламж, хөнгөлөлтөө үргэлжлүүлэн авна.

2.10. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн байнга оршин сууж байсан засаг захиргааны нэгжээсээ бүрмөсөн шилжсэнээс хойш 180 хоногийн дотор шилжин суурьшсан нутаг дэвсгэрийн засаг захиргааны нэгжид бүртгүүлээгүй бол бүртгэлгүй байсан хугацааны тусламж, хөнгөлөлтийг нөхөн олгохгүй.

2.11. Тусламж, хөнгөлөлт авч байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн нас барсан тохиолдолд түүний өрхийн гишүүн энэ тухай сум, хорооны нийгмийн ажилтанд мэдэгдэж хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хувийн хэрэгт тэмдэглэл хийлгэнэ.

2.12. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.1-д заасан байнгын асаргаа шаардлагатай, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг тодорхойлоход Засгийн газрын 2012 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдрийн 185 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж олгох журам”-ын 2.13-2.16-д заасныг баримтална.

2.13. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн үнийн хөнгөлөлт олгоход Засгийн газраас тогтоосон хэмжээг баримтална.

2.14. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн эрүүл мэндийн даатгалын асуудал хариуцсан байгууллагатай гэрээ бүхий байгууллагаар протез хийлгэсэн тохиолдолд эрүүл мэндийн даатгалын сангаас үнийг нөхөн олгоно.

2.15. Гадаад улсад болон энэхүү журмын 2.14-т зааснаас бусад байгууллагаар хийлгэсэн протез, ортопедийн үнийг нийгмийн халамжийн сангаас олгоно.

2.16. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийг өөрийн сонгосон байгууллагаас авч болох бөгөөд энэ тохиолдолд энэхүү журмын 2.13-т заасан хэмжээгээр хөнгөлөлтөд хамрагдана. /Энэ заалтыг 2018-1-1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө/

2.17. Нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага чанарын шаардлага хангасан протез, ортопед, тусгай хэрэгслийн үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагын жагсаалт, дэлгэрэнгүй мэдээлэл (хаяг, байршил, утасны дугаар)-ийг гаргаж аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн байгууллагад, аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн халамжийн байгууллага нь сум, хорооны нийгмийн ажилтанд хүргүүлнэ.

2.18. Аймаг, нийслэл дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага, сум, хорооны нийгмийн ажилтан нь энэхүү журмын 2.17-д заасан байгууллагын талаарх мэдээллийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, тэдгээрийн асран хамгаалагч, гэр бүлийн гишүүдэд амаар, бичгээр, цахим хэлбэрээр хүргэнэ.

2.19. Протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслээр хангах байгууллага нь үзүүлж байгаа үйлчилгээний талаарх мэдээлэл, бүтээгдэхүүнийг ашиглах заавар, зөвөлгөөг иргэдэд үнэ төлбөргүй өгөх үүрэгтэй.

2.20. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн протез, ортопедийн хэрэгслийг хос эрхтэнд хийлгэсэн тохиолдолд аймаг, дүүргийн эрүүл мэндийн байгууллагын Эмнэлэг хяналтын комиссын шийдвэрийг үндэслэн эрхтэн тус бүрийн протез, ортопедийн хэрэгслийн үнийг нөхөн олгоно.

2.21. Суманд амьдарч байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд тусгай хэрэгслийн үнийн хөнгөлөлтийг сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн ерөнхий эмчийн тодорхойлолтыг үндэслэн олгоно.

2.22. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага нь энэхүү журмын 3.1-3.3-т заасан баримт бичгийг хүлээж авснаас хойш 30 хоногийн дотор протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн үнийн хөнгөлөлтийн мөнгийг гэрээ байгуулсан банкаар дамжуулан олгоно.

2.23. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.5-д заасны дагуу хөдөө орон нутгаас аймаг, нийслэлд ирж суралцах хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд болон түүний асран хамгаалагч тус бүрт ирж, очих унааны зардлыг жилд нэг удаа авто замын болон агаарын тээврийн тарифт үнээр тооцож олгоно.

2.24. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг цэцэрлэг, сургуульд хүргэн өгч, авч байгаа түүний асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид Засгийн газраас тогтоосон хэмжээгээр мөнгөн тусламжийг жилд нэг удаа олгоно. Энэ заалтад орон нутгаас ирж дотуур байранд амьдарч байгаагаас бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч мөн адил хамаарна.

2.25. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тусгай сургалтын байгууллага нь суралцагчдаа өөрийн тээврийн хэрэгслээр зөөдөг тохиолдолд шаардагдах зардлыг боловсролын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний төсвийн багцад жил бүр тусгаж олгоно.

2.26. Аймаг, нийслэл, сумын Засаг дарга нь нийгмийн халамжийн сангаас олгох тусламж, хөнгөлөлтийн зардлыг аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагын Төрийн сан дахь дансанд сар бүр хугацаанд нь шилжүүлнэ.

Гурав. Тусламж, хөнгөлөлт авахад бүрдүүлэх баримт бичиг

3.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.1-д заасан тусламж авах хүсэлт гаргахад дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

3.1.1. өргөдөл (маягтын дагуу);

3.1.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.1.3. 16 насанд хүрээгүй бол төрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.1.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.1.5. аймаг, дүүргийн Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссын шийдвэрийн хуулбар;

3.1.6. хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй болохыг тогтоосон аймаг, дүүргийн Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар комиссын шийдвэрийн хуулбар;

3.1.7. иргэнд байнгын асаргаа, сувилгаа шаардлагатай болохыг тогтоосон сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн ерөнхий эмч, аймаг, дүүргийн эрүүл мэндийн байгууллагын Эмнэлэг хяналтын комиссын тодорхойлолт.

3.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.2-26.1.4-т заасан хөнгөлөлтийг авах хүсэлт гаргахад энэхүү журмын 3.1.1-3.1.4-т зааснаас гадна дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

3.2.1. аймаг, дүүргийн эрүүл мэндийн байгууллагын Эмнэлэг хяналтын комиссын протез хийлгэх шаардлагатай тухай шийдвэр, аймаг, нийслэлд эрүүл мэндийн төв, нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмчийн ортопедийн болон тусгай хэрэгсэл шаардлагатай тухай тодорхойлолт, сум, тосгонд сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн ерөнхий эмчийн тодорхойлолт;

3.2.2. протез, ортопед, тусгай хэрэгслийн үнийг төлсөн баримт, эсхүл нэхэмжлэл;

3.2.3. нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр авагчаас бусад иргэн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез, сэргээн засалтын хөнгөлөлт авах эрх үүсээгүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч) байгууллагын тодорхойлолт.

3.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.5-д заасан тусламжид хамрагдах хүсэлт гаргахад энэхүү журмын 3.1.1-3.1.3-т зааснаас гадна дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

3.3.1. цэцэрлэг, сургуульд хүргэж өгөх болон авах асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.3.2. хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй болохыг тогтоосон Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар комиссын шийдвэрийн хуулбар;

3.3.3. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн суралцаж байгаа сургууль, цэцэрлэгийн тодорхойлолт;

3.3.4. орон нутагт оршин суудаг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд аймаг болон сумын төв, нийслэлд суралцахаар ирсэн тохиолдолд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, түүний асран хамгаалагчийн тээврийн зардал төлсөн баримт эсхүл нэхэмжлэл.

3.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.6-д заасан хөнгөлөлт авах хүсэлт гаргахад энэхүү журмын 3.1.1, 3.1.2, 3.1.4-т заасан баримт бичгээс гадна тухайн хүний бүрэн хараагүй, сонсголгүй, хэл ярианы бэрхшээлтэй болохыг тодорхойлсон аймаг, дүүргийн Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комиссын шийдвэрийн хуулбарыг хавсаргана.

Дөрөв. Бусад

4.1. Нийгмийн халамжийн сангаас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд тусламж, хөнгөлөлт олгох үйл ажиллагаанд нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллага, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага хяналт тавина.

4.2. Энэхүү журмын 1.2-т заасан комиссын тодорхойлолтыг хуурамчаар үйлдсэн бол учирсан хохирлыг буруутай этгээдээр нөхөн төлүүлж Зөрчлийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

4.3. Хуурамч баримт бичиг бүрдүүлсэн, хуурамч мэдээлэл өгөх зэргээр үйлчилгээнд хамрагдах иргэнийг буруу тогтоосон албан тушаалтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйл, Зөрчлийн тухай хуульд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэж хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

-----oO-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2021 оны 6 дугаар сарын 23-ны өдөр

Дугаар 173

Улаанбаатар хот

ДҮРЭМ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАХ ТУХАЙ

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 37.5-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын Комиссын дүрэм"-ийг хавсралт ёсоор шинэчлэн баталсугай.
2. Шинэчлэн баталсан дүрмийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.Ариунзаяад үүрэг болгосугай.
3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын Комиссын үйл ажиллагаанд мэргэжил, арга зүйн дэмжлэгийг үзүүлж ажиллахыг Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд Л.Энх-Амгалан нарт, санхүүгийн зохих дэмжлэгийг үзүүлж ажиллахыг аймаг, дүүргийн Засаг дарга нарт тус тус даалгасугай.
4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Дүрэм батлах тухай" Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн 200 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.АРИУНЗАЯА

**ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮҮХДИЙН ЭРҮҮЛ МЭНД, БОЛОВСРОЛ,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН КОМИССЫН ДҮРЭМ**

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэ дүрмийн зорилго нь Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 37.2.1-д заасан чиг үүрэг бүхий Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын Төв болон Салбар комиссын эрх үүрэг, бүтэц, бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагааны журмыг тогтоон мөрдүүлэхэд оршино.

1.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын комисс (цаашид “Төв комисс” гэх) нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэд, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын Салбар комисс (цаашид “Салбар комисс” гэх) нь аймаг, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын нийгмийн бодлого, хөгжлийн асуудал хариуцсан газар (хэлтэс)-ын дэргэд тус тус ажиллана.

1.3.Хүн амын нягтрал, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тоо, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх хүний нөөц зэргийг харгалзан сум, тосгонд Салбар комисс байгуулан ажиллуулж болно.

1.4.Салбар комисс нь орон тооны бус байна.

1.5.Төв болон Салбар комисс нь үйл ажиллагаандаа Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Гэр бүлийн тухай хууль, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, Эрүүл мэндийн тухай хууль, Боловсролын тухай хууль, Хөдөлмөрийн тухай хууль, Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон энэ дүрмийг мөрдөнө.

1.6.Төв болон Салбар комисс нь энэ дүрмийн 1.5-д заасан хууль тогтоомжид зааснаас гадна дараахь зарчмыг мөрдөж ажиллана:

1.6.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн ашиг сонирхол, өвөрмөц хэрэгцээ, эрхэм чанарыг хүндэтгэх;

1.6.2.хүүхдийн хувийн нууцыг хадгалах, хамгаалах;

1.6.3.багаар ажиллах, хамтын шийдвэр гаргах;

1.6.4.авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх;

1.6.5.үйлчилгээг чанартай, түргэн шуурхай, тэгш хүртээмжтэй үзүүлэх;

1.6.6.үнэн зөв мэдээллээр хангах.

1.7.Төв болон Салбар комисс нь албан бичгийн хэвлэмэл хуудас, тэмдэг хэрэглэнэ.

1.8.Төв болон Салбар комисс нь эрх, үүргийнхээ хүрээнд 0-16 насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн асуудлаар шийдвэр гаргах бөгөөд шийдвэр нь дүгнэлт, шаардлага, зөвлөмжийн хэлбэртэй байна.

1.9.Төв комиссын үйл ажиллагааны зардал, гишүүдийн цалин болон Салбар комиссын гишүүдэд олгох урамшуулалд шаардагдах хөрөнгийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний төсвийн багцад жил бүр тусган санхүүжүүлнэ.

1.10.Аймаг, дүүргийн Засаг дарга нь Салбар комиссын үйл ажиллагааны зардлыг орон нутгийн төсөвт тусгах, албан байраар болон гишүүдийн ажиллах нөхцөлийг хангах үүрэгтэй бөгөөд Салбар комиссын тайланг жил бүр хэлэлцэн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх, хүүхдийн хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулах зэрэг шаардлагатай дэмжлэг, тусалцааг үзүүлж ажиллана.

Хоёр.Төв болон Салбар комиссын бүрэлдэхүүн

2.1.Төв комиссыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын батлагдсан орон тооны хязгаарт багтаан байгуулна. Төв комисс нь дарга, нарийн бичгийн дарга, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын асуудал хариуцсан мэргэжилтний бүрэлдэхүүнтэй байна.

2.2.Төв комиссын эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн нь хүүхдийн эмч, эсхүл ерөнхий мэргэжлийн эмч, боловсролын болон нийгмийн хамгааллын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн нь нийгмийн хамгаалал, боловсрол, сэтгэл судлал, эрх зүй чиглэлийн мэргэжилтэй байна.

2.3.Төв комиссын дарга, нарийн бичгийн дарга, гишүүдийг Төрийн албаны тухай хууль болон энэ дүрмийн 2.2-т заасан шаардлагыг харгалзан хуулийн дагуу сонгон шалгаруулж томилж, чөлөөлнө.

2.4.Төв комисс нь дэргэдээ эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын байгууллага болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжил, хамгааллын чиглэлээр мэргэшсэн эрдэмтэн, судлаач, төрийн бус байгууллагын төлөөллөөс бүрдсэн мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөлтэй байж болно.

2.5.Салбар комиссын бүрэлдэхүүнийг тухайн аймаг, дүүргийн Засаг дарга батлах бөгөөд дарга, гишүүдээс бүрдсэн 7 хүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

2.6.Салбар комиссын нарийн бичгийн даргын үүргийг тухайн аймаг, дүүргийн Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн төвийн холбогдох ажилтан, эсхүл аймаг, дүүргийн хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний асуудал хариуцсан газар (хэлтэс)-ын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал хариуцсан ажилтан гүйцэтгэнэ.

2.7.Салбар комиссын дарга нь тухайн аймаг, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын нийгмийн бодлого, хөгжлийн асуудал хариуцсан газар (хэлтэс)-ын дарга, гишүүд нь тухайн аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг (Эрүүл мэндийн төв)-ийн хүүхдийн эмч, мэдрэлийн эмч, боловсролын асуудал хариуцсан газар (хэлтэс)-ын тусгай хэрэгцээт (тэгш хамран сургах) боловсролын асуудал хариуцсан ажилтан, хүүхэд, гэр бүлийн асуудал хариуцсан газар (хэлтэс)-ын зорилтот бүлгийн хүүхдийн асуудал хариуцсан ажилтан, хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний асуудал хариуцсан газар (хэлтэс)-ын хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний асуудал хариуцсан ажилтан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн бус байгууллагын төлөөлөл байна.

2.8.Салбар комиссын гишүүнээр ажиллах энэ дүрмийн 2.7-д заасан төрийн бус байгууллагын төлөөлөл нь ял шийтгүүлж байгаагүй Монгол Улсын иргэн байна.

Гурав.Төв комиссын эрх, үүрэг

3.1.Төв комисс нь дараахь эрхтэй байна:

3.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрхийг хангах асуудлаар эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын болон холбогдох бусад байгууллагуудад дүгнэлт, зөвлөмж, шаардлага хүргүүлэх;

3.1.2.хууль тогтоомжийн хүрээнд гаргасан Салбар комиссын шийдвэрийг хэрэгжүүлэхийг холбогдох байгууллагаас шаардах, биелүүлээгүй тохиолдолд эрх бүхий байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлэх;

3.1.3.Салбар комиссын хууль тогтоомжид нийцээгүй шийдвэрийг өөрчлөх, хүчингүй болгох;

3.1.4.шаардлагатай гэж үзвэл Салбар комиссын шийдвэрийг үндэслэлтэй эсэхийг магадлах зорилгоор төрөлжсөн мэргэжлийн эмч, мэргэжилтнийг Салбар комиссын хуралд оролцуулах, дүгнэлт гаргуулах;

3.1.5.Салбар комиссын гишүүн нь холбогдох хууль тогтоомж зөрчсөн, авлига, ашиг сонирхлын зөрчил гаргасан нь тогтоогдсон тохиолдолд хариуцлага хүлээлгэх, түүнийг өөрчлөх саналыг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэх;

3.1.6.үйл ажиллагаандаа шаардагдах зардлыг батлуулж, зориулалтын дагуу зарцуулах;

3.1.7.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

3.2.Төв комисс нь дараахь үүрэгтэй байна:

3.2.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын салбар дундын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах;

3.2.2.Салбар комиссын үйл ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, зөвлөмж, чиглэл өгөх болон Салбар комиссын гишүүдийг сургалтад хамруулах, чадавхжуулах чиглэлээр холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллах;

3.2.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах хүний нөөцийг бэлтгэх, сургах, мэргэшүүлэх асуудлаар холбогдох байгууллагад санал хүргүүлэх, хамтран ажиллах;

3.2.4.хүүхдийн хөгжлийн хоцрогдол, бэрхшээлээс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх, үнэлэх, тодорхойлох, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг хөгжүүлэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн талаар эерэг ойлголт, хандлагыг нийгэмд төлөвшүүлэх, олон нийтэд чиглэсэн сургалт, мэдээлэл, сурталчилгаа, нөлөөллийн ажлыг бүх хэлбэрээр зохион байгуулах;

3.2.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн талаарх хууль, эрх зүйн орчинг сайжруулах чиглэлээр санал боловсруулах;

3.2.6.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллах, холбогдох үйл ажиллагаандаа татан оролцуулах;

3.2.7.Төв болон Салбар комиссын үйл ажиллагаатай холбоотой санал, гомдлыг холбогдох хуульд заасан хугацаанд хянан шийдвэрлэж, хариу өгөх;

3.2.8.Салбар комиссын гаргасан шийдвэр, үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, судалгаа, хяналт шалгалт хийх, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах, учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх талаарх саналыг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлж, шийдвэрлүүлэх;

3.2.9.Төв болон Салбар комиссын үйл ажиллагааны тайлан, мэдээг нэгтгэн дүгнэж, жил бүр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд танилцуулж, холбогдох байгууллагуудад хүргүүлэх, олон нийтэд мэдээлэх;

3.2.10.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

3.3.Төв комисс нь Төв болон Салбар комиссын үйл ажиллагаатай холбоотой гомдлыг шийдвэрлэхдээ энэ дүрмийн 2.4-т заасан орон тооны бус зөвлөлтэй хамтарсан хурал зохион байгуулж болно.

3.4.Төв комиссын шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл асуудлаа шүүхэд хандаж шийдвэрлүүлж болно.

Дөрөв.Салбар комиссын эрх, үүрэг

4.1.Салбар комисс нь дараахь эрхтэй байна:

4.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрхийг хангах асуудлаар тухайн орон нутаг дахь эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын болон холбогдох бусад байгууллагуудад дүгнэлт, зөвлөмж, шаардлага хүргүүлэх;

4.1.2.Салбар комиссоос хууль тогтоомжийн хүрээнд гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэхийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч болон холбогдох байгууллагаас шаардах, биелүүлээгүй тохиолдолд эрх бүхий байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлэх;

4.1.3.шаардлагатай гэж үзвэл төрөлжсөн мэргэжлийн эмч, мэргэжилтнийг Салбар комиссын хуралд татан оролцуулах, дүгнэлт гаргуулах;

4.1.4.эрүүл мэндийн байгууллагатай зөвшилцөн түүний байр, шаардлагатай тохиолдолд багаж хэрэгсэл, лаборатори, эм урвалжийг оношилгоо, магадалгаа хийх зорилгоор үнэ төлбөргүй ашиглах;

4.1.5.хуурамч баримт бичиг бүрдүүлэн нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан нь тогтоогдсон тохиолдолд шийдвэрийг цуцалж, буруутай этгээдээр хохирлыг нөхөн төлүүлэх талаар холбогдох хууль тогтоомжид заасан арга хэмжээ авах;

4.1.6.Салбар комиссын гишүүн нь холбогдох хууль тогтоомж зөрчсөн, авлига, ашиг сонирхлын зөрчил гаргасан нь тогтоогдсон тохиолдолд хариуцлага хүлээлгэх, түүнийг өөрчлөх саналыг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэх;

4.1.7.Салбар комиссын гишүүнийг урамшуулах, шагналд тодорхойлох санал гаргах;

4.1.8.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

4.2.Салбар комисс нь дараахь үүрэгтэй байна:

4.2.1.тухайн орон нутгийн харьяалалтай, оршин суугаа хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг тодорхойлох, асаргаанд байх хугацааг сунгах, цуцлах шийдвэр гаргах;

4.2.2. тухайн орон нутгийн харьяалалтай, оршин суугаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд хамруулах талаар шийдвэр гаргах, шаардлагатай гэж үзвэл харьяалал харгалзахгүйгээр эрүүл мэндийн болон боловсролын үйлчилгээнд хамруулах шийдвэр гаргах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

4.2.3. энэ дүрмийн 4.2.1-д заасан шийдвэрийг гаргахдаа аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг (Эрүүл мэндийн төв)-ийн төрөлжсөн мэргэжлийн багийн дүгнэлтийг үндэслэх;

4.2.4. энэ дүрмийн 4.2.3-т заасан төрөлжсөн мэргэжлийн баг болон тухайн орон нутгийн Сургуульд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөлтэй хамтран жилд нэгээс доошгүй удаа харьяалах сум, багт ажиллаж, хүүхдийн хөгжлийн хоцрогдлыг илрүүлж, боловсролд хамруулах арга хэлбэрийн талаар эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид зөвлөн туслах, холбогдох боловсролын байгууллагад уламжлах арга хэмжээ авах;

4.2.5. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг нарийвчилсан үнэлгээнд хамруулах, өвчний онош нь үнэн зөв тавигдсан эсэхийг магадлах шаардлагатай бол мэргэжлийн байгууллага, төрөлжсөн мэргэжлийн эмчид холбон зуучлах;

4.2.6. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд тус бүрд хүүхдийн үндсэн мэдээллээс гадна эрүүл мэнд, хөгжлийн ахиц дэвшлийн талаар холбогдох мэдээллийг багтаасан хувийн хэрэг нээж, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд хамруулахаар гаргасан дүгнэлтийн талаар тэмдэглэл хийж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

4.2.7. тухайн орон нутгийн хэмжээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн талаарх мэдээллийн цахим санг тогтмол хөтөлж, хүүхдийн шилжилт хөдөлгөөн, нас баралтын мэдээллийг сар бүр холбогдох байгууллагаас авч тулган нягтлах, тогтмол шинэчлэх, судалгаа хийж, дүгнэлт гаргах, мэдээллийн хадгалалт, хамгаалалт, нууцлалын найдвартай байдлыг хангах;

4.2.8. Салбар комиссын үйл ажиллагааны жилийн төлөвлөгөөг 12 дугаар сарын 10-ны дотор, үйл ажиллагааны тайлан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн талаарх улирлын мэдээг дараа сарын 1-ний дотор, жилийн тайлан, мэдээг дараа оны 1 дүгээр сарын 10-ны дотор Төв комисст тус тус хүргүүлж, мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хариуцах;

4.2.9. энэ дүрмийн 4.2.8-д заасан тайлан, мэдээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн байдлыг аймаг, дүүрэг, сум, хороо, тосгоноор ангилан өвчний оношоор бүлэглэж, тухайн орон нутгийн нийт хүн амд харьцуулан дүгнэлт гаргах;

4.2.10. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчтэй хамтран хүүхдийг сэргээн засах урт хугацааны төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлэх, хүүхдээ хөгжүүлэх, эмчилгээнд хамруулах, ахиц дэвшил гаргах талаар санал, зөвлөмжийг тусгай хуудсаар хүргүүлэх;

4.2.11. үйл ажиллагаандаа кэйс менежментийн аргыг ашиглаж хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, кэйсийн сан бий болгох;

4.2.12. Төв комиссоос өгсөн үүрэг, даалгаврыг хууль тогтоомжийн хүрээнд шуурхай биелүүлэх;

4.2.13. Салбар комиссын үйл ажиллагаатай холбоотой санал, гомдлыг холбогдох хуульд заасан хугацаанд хянан шийдвэрлэж, хариу өгөх;

4.2.14. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд учирч буй эрсдэлт хүчин зүйл, үл хайхрах, ялгаварлан гадуурхалт, хүчирхийлэл болон хүүхдийн эрхийн бусад зөрчил байгаа

эсэхийг хянах, үнэлэх, шаардлагатай тохиолдолд хууль тогтоомжийн дагуу холбогдох байгууллагад мэдэгдэж шийдвэрлүүлэх;

4.2.15.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний талаар мэдээлэл, сургалт сурталчилгаа, зөвлөгөө, зөвлөмж өгч ажиллах.

Тав.Төв болон Салбар комиссын үйл ажиллагаа

5.1.Төв болон Салбар комиссын дарга, гишүүд, нарийн бичгийн дарга нь нийтийн эрх ашиг, шударга ёсыг дээдэлж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байж, харилцан бие биеэ хүндэтгэж, үндэслэл бүхий шийдвэр гаргана.

5.2.Төв болон Салбар комиссын үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хурал байна. Хурлаас олонхын саналаар шийдвэр гаргах бөгөөд хуралд оролцсон гишүүд гарын үсэг зурж, тэмдэг дарснаар баталгаажна.

5.3.Төв болон Салбар комиссын хурлаар асуудал хэлэлцэхдээ тус комиссын нарийн бичгийн даргын гаргасан хэлэлцэх асуудлын дарааллыг баримтална.

5.4.Төв болон Салбар комиссын нийт гишүүдийн ирц гуравны хоёрт хүрээгүй тохиолдолд хурлыг хойшлуулна.

5.5.Салбар комиссын хурал энэ дүрмийн 5.4-т заасны дагуу хойшилсон тохиолдолд энэ тухай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид урьдчилан мэдэгдэж, хойшлуулсан хурлыг нөхөж зохион байгуулна.

5.6.Салбар комиссын хурлыг сард 2-оос доошгүй удаа дараахь хэлбэрээр зохион байгуулна:

5.6.1.хүүхэд болон эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг байлцуулан хуралдах;

5.6.2.хүүхэд биечлэн ирэх боломжгүй тохиолдолд хүүхэд болон эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг байлцуулахгүйгээр зохих бичиг баримтад үндэслэн хуралдах;

5.6.3.цахим хэлбэрээр хуралдах;

5.6.4.нүүдлийн хэлбэрээр хуралдах.

5.7.Салбар комисс энэ дүрмийн 5.6.1-д заасан хэлбэрээр хуралдах тохиолдолд төрөлжсөн мэргэжлийн эмч нар хүүхдэд бодит үзлэг хийж, оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээ, сэргээн засах тусламж үйлчилгээний үр дүн болон холбогдох эрүүл мэндийн байгууллагын саналд үндэслэн хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг болон асаргаанд байх хугацааг тогтоох, сунгах, цуцлах, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд холбон зуучлах асуудлыг хэлэлцэнэ.

5.8.Салбар комисс энэ дүрмийн 5.6.2-т заасан хэлбэрээр хуралдах тохиолдолд Салбар комиссын нарийн бичгийн дарга хүүхдийн амьдралын нөхцөл байдалтай танилцаж, холбогдох баримт (баримт бичиг, зураг, дүрс бичлэг) бүрдүүлэн хуралд мэдээлэх бөгөөд хүүхдийг биечлэн ирүүлэхгүйгээр оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээ, сэргээн засах тусламж үйлчилгээний үр дүнгийн талаар баримт бичиг, холбогдох материалд үндэслэн хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох, байнгын асаргаа шаардлагатай

хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг болон асаргаанд байх хугацааг тогтоох, сунгах, цуцлах, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд холбон зуучлах асуудлыг хэлэлцэнэ.

5.9.Салбар комисс энэ дүрмийн 5.6.3-т заасан хэлбэрээр хуралдах тохиолдолд хүүхдийг биечлэн ирүүлэхгүйгээр мэдээлэл, технологийн шийдлийг ашиглан цахим хэлбэрээр зохион байгуулж, оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээ, үр дүн, холбогдох материалд үндэслэн хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг болон асаргаанд байх хугацааг тогтоох, сунгах, цуцлах, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд холбон зуучлах асуудлыг хэлэлцэнэ.

5.10.Салбар комиссын үйл ажиллагааг хүртээмжтэй хүргэх зорилгоор алслагдсан сум, тосгон, багт Салбар комиссын хуралдааныг энэ дүрмийн 5.6.4-т заасан хэлбэрээр зохион байгуулж, оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээ, үр дүн, холбогдох материалд үндэслэн хүүхдийг хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоох, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг болон асаргаанд байх хугацааг тогтоох, сунгах, цуцлах, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд холбон зуучлах асуудлыг хэлэлцэнэ. Нүүдлийн хурлыг зохион байгуулахад шаардагдах зардлыг тухайн орон нутаг хариуцна.

5.11.Салбар комиссын хурлаас гарах шийдвэр нь эрх бүхий байгууллагаас баталсан өвчин, гэмтлийн жагсаалтыг үндэслэсэн байна.

5.12.Салбар комиссын хурлыг хүүхэд, эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид хүндрэл бэрхшээл учруулахгүй, урьдчилан цаг товлож, дараалал үүсгэхгүйгээр шуурхай зохион байгуулна.

5.13.Салбар комиссын хурлыг зохион байгуулах байр нь хүртээмжтэй байна.

Зургаа.Салбар комиссын гишүүдийн урамшуулал

6.1.Салбар комиссын дарга нь аймаг, дүүргийн Засаг дарга болон Төв комиссын даргатай гурвалсан гэрээ, Салбар комиссын гишүүдтэй хөлсөөр ажиллах гэрээ байгуулан ажиллана.

6.2.Салбар комиссын дарга, гишүүдэд хуралд оролцсон цаг, оролцоо, хүүхэд, эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид өгсөн зөвлөгөө, идэвхийг нь харгалзаж урамшуулал олгоно. Урамшууллыг Засгийн газраас баталсан “Тусгай сургалтын байгууллагын зардал тооцох, зарим албан тушаалтанд нэмэгдэл хөлс олгох журам”-д заасан хэмжээгээр олгоно.

6.3.Салбар комиссын нарийн бичгийн дарга нь гишүүдийн хуралд оролцсон цагийн тооцоо, хурлын идэвх, оролцоог нэгтгэн хурлын тэмдэглэл хөтөлж, Салбар комиссын даргаар баталгаажуулан улирал бүрийн эхний сарын 1-ний дотор Төв комисст хүргүүлнэ.

6.4.Төв комисс нь Салбар комиссын хурлын тэмдэглэл, гишүүдийн хуралд оролцсон цагийн тооцоо, идэвх, оролцоог хянан үзсэний үндсэн дээр Төрийн сангаар дамжуулан урамшууллыг улирал бүрээр тооцож олгоно.

Долоо.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын мэдээллийн сан

7.1.Төв болон Салбар комисс нь үйл ажиллагаандаа ашиглах хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын мэдээллийн нэгдсэн сан (цаашид “мэдээллийн нэгдсэн сан” гэх)-тай байна.

7.2.Мэдээллийн нэгдсэн сан нь Төв болон Салбар комиссын үйл ажиллагааг цахимаар зохион байгуулах, ил тод болгох, үйл ажиллагаанд хяналт тавих, судалгаа, шинжилгээ, үнэлгээ хийх, тайлан, мэдээ гаргах, хяналт шалгалт хийх, төрийн байгууллага хооронд мэдээлэл харилцан солилцох, бусад цахим үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

7.3.Мэдээллийн нэгдсэн санд Төв болон Салбар комиссоос гаргасан бүх шийдвэрийг бүртгэж, хөтлөхөөс гадна хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй холбоотой дараахь мэдээллийг нэгтгэнэ:

7.3.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн болон түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн овог нэр, регистрийн дугаар, нас, хүйс, хаяг, харьяалал (аймаг, дүүрэг, сум, баг, хороо, тосгон), холбоо барих утасны дугаар, цахим шуудангийн хаяг, шаардлагатай үед холбоо барих хүний мэдээлэл;

7.3.2.хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл, байнгын асаргаанд хамруулах, сунгах, цуцлах хугацаа, эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд холбон зуучлах шийдвэрийн тухай мэдээлэл;

7.3.3.энэ дүрмийн 7.3.2-т заасан шийдвэрийг гаргасан Салбар комиссын гишүүдийн овог нэр, холбоо барих утасны дугаар;

7.3.4.хүүхдийн хувийн хэрэг, өвчний түүх, амбулаторийн карт, оношилгоо, багажийн болон лабораторийн шинжилгээний дүгнэлт;

7.3.5.эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээнд хамрагдсан тухай мэдээлэл;

7.3.6.боловсролын үйлчилгээнд хамрагдсан тухай мэдээлэл;

7.3.7.нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан тухай мэдээлэл;

7.3.8.Төв болон Салбар комиссын цахимаар ирүүлсэн шийдвэрийн мэдээлэл;

7.3.9.асуудал шийдвэрлэсэн бодит жишээ (кэйс), баримт;

7.3.10.шаардлагатай бусад мэдээлэл.

7.4.Хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь зөвхөн тухайн хүүхдийн хамаарал бүхий мэдээллийг мэдээллийн нэгдсэн сангаас гаргуулан авч болно.

7.5.Төв болон Салбар комиссын нарийн бичиг дарга нь тухайн комиссын шийдвэр болон бусад шаардлагатай мэдээллийг холбогдох байгууллагаас авч тухай бүр мэдээллийн нэгдсэн санд оруулна. Мэдээллийн нэгдсэн санд оруулсан мэдээллийн үнэн зөв байдлыг тухайн комиссын дарга баталгаажуулна.

7.6.Мэдээллийн нэгдсэн сан дахь 16 нас хүрсэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн холбогдох мэдээллийг Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комисст шууд шилжүүлнэ.

7.7.Төв болон Салбар комисс энэ дүрмийн 7.3-т заасан мэдээллийн нууцлалыг хадгалах, хамгаалах арга хэмжээг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

Найм.Салбар комиссын үйл ажиллагаанд тавих хяналт

8.1.Төв комисс нь Салбар комиссын үйл ажиллагаа, цахим болон цаасан бичиг баримт, мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүрдүүлэлтэд тогтмол хяналт тавьж ажиллана.

8.2.Төв комисс мэдээллийн нэгдсэн санг ашиглан жил бүр, шаардлагатай тохиолдолд тухай бүр үнэлгээ, дүгнэлт хийсний үндсэн дээр улсын дунджаас дээш эрсдэлтэй нөхцөл бүхий Салбар комиссын үйл ажиллагаанд хяналт, шалгалт хийнэ. Хяналт, шалгалтыг шаардлагатай тохиолдолд Төв комиссын дэргэдэх орон тооны бус зөвлөлтэй хамтран хийж болно.

8.3.Хяналт, шалгалт хийхэд хараат бус хөндлөнгийн шинжээч, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний эрх ашгийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг иргэний нийгмийн байгууллага, эцэг, эхчүүдийн төлөөллийг оролцуулж болно.

8.4.Салбар комисс нь нийгмийн халамж, эрүүл мэндийн даатгал, эрүүл мэндийн байгууллагын болон боловсролын салбарын холбогдох цахим мэдээллийн санг ашиглан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд хамрагдсан байдалд хяналт тавина.

Ес.Бусад

9.1.Төв болон Салбар комисс нь хууль, энэ дүрэмд заасныг зөрчсөн дараахь албан тушаалтан, хүн, хуулийн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх, учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг холбогдох байгууллагад хүргүүлж, шийдвэрлүүлнэ:

9.1.1.үндэслэлгүй шийдвэр гаргасан, үүргээ зохих ёсоор хэрэгжүүлээгүй Салбар комиссын дарга, гишүүд, нарийн бичгийн даргад;

9.1.2.хуурамч баримт бичиг үйлдэж хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоолгох болон байнгын асаргаанд хамруулахыг завдсан, тогтоолгосон, асаргаанд байх хугацааг сунгуулсан эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид;

9.1.3.худал онош тавьсан хяналтын болон эмчлэгч эмч, төрөлжсөн мэргэжлийн эмч, өрхийн эрүүл мэндийн төвийн эмч, багажийн болон лабораторийн шинжилгээг хуурамчаар үйлдсэн ажилтанд;

9.1.4.хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоолгох, байнгын асаргаанд хамруулах, асаргаанд байх хугацааг сунгуулах зорилгоор комиссын гишүүдэд хууль бусаар нөлөөлсөн албан тушаалтан, бусад этгээдэд;

9.1.5.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээнд хамруулаагүй, эрхийг нь зөрчиж байгаа байгууллага, эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид.

9.2.Хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэхийг тогтоосон аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг (Эрүүл мэндийн төв)-ийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын тодорхойлолт нь тухайн хүүхдийг Салбар комиссын хурлаар орох хүртэл хугацаанд хүчин төгөлдөр хэвээр үйлчилнэ.

-----oO-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2021 оны 12 дугаар сарын 1-ний өдөр

Дугаар 363

Улаанбаатар хот

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САНГААС ОЛГОХ ПРОТЕЗ, ОРТОПЕДИЙН БОЛОН ТУСГАЙ ХЭРЭГСЛИЙН ЖАГСААЛТ, ЖИШИГ ҮНИЙГ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАХ ТУХАЙ

Ахмад настны тухай хуулийн 8.1.1, 13.2, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 26.1.2, 26.1.3, 26.1.4, 26.4-т заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Нийгмийн халамжийн сангаас ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд олгох протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жагсаалт, жишиг үнэ"-ийг хавсралт ёсоор шинэчлэн баталсугай.
2. Энэ тогтоолын хавсралтаар баталсан жагсаалтын дагуу хөнгөлөлт олгох ажлыг 2022 оны батлагдсан төсөвтөө багтаан зохион байгуулж, хяналт тавьж ажиллахыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.Ариунзаяад даалгасугай.
3. Үнэ, тариф болон амьжиргааны өртгийн өөрчлөлтийг харгалзан нийгмийн халамжийн сангаас олгох протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жишиг үнийн хэмжээнд тухай бүр өөрчлөлт оруулах санал боловсруулж Засгийн газарт танилцуулан шийдвэрлүүлж байхыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.Ариунзаяад даалгасугай.
4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Нийгмийн халамжийн сангаас олгох протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жагсаалт, жишиг үнийг шинэчлэн батлах тухай" Засгийн газрын 2020 оны 5 дугаар сарын 27-ны өдрийн 193 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.
5. Энэ тогтоолыг 2022 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.АРИУНЗАЯА

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САНГААС АХМАД НАСТАН, ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ
ХҮНД ОЛГОХ ПРОТЕЗ, ОРТОПЕДИЙН БОЛОН ТУСГАЙ ХЭРЭГСЛИЙН ЖАГСААЛТ,
ЖИШИГ ҮНЭ

№	Хэрэгслийн нэр, төрөл		Жишиг үнэ	Хамрагдах бүлэг
ДОТООДОД ЗАХИАЛГААР ХИЙЛГЭХ ПРОТЕЗ,				
1.	Шилбэний протез		620.000	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхэд, ахмад настан
2.	Дунд чөмөгний протез		1.000.000	
3.	Сүүж, түнхний протез		1.200.000	
4.	Тавхайн урд хэсгийн протез		400.000	
5.	Хошуувч, башмачок		120.000	
6.	Өвдөгний тулгууртай протез		900.000	
7.	Мөр, бугалганы протез		800.000	
8.	Шууны протез		500.000	
9.	Сарвууны протез		250.000	
10.	Гарын хурууны протез		105.000	
11.	Шилэн нүд		50.000-120.000	
12.	Хиймэл шүд	3 хүртэлх	40.000	
		6 хүртэлх	80.000	
		7 ба тунээс дээш	130.000	
13.	Нурууны ширэн хамгаалалт	бүсэлхий нурууны	150.000	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхэд
		сээр, бүсэлхий, ууц нурууны	200.000	
14.	Нурууны даавуун хамгаалалт	бүсэлхий нурууны	60.000	
		сээр, бүсэлхий, ууц нурууны	80.000	
15.	Нурууны хуванцар хамгаалалт	бүсэлхий нурууны	200.000	
		сээр, бүсэлхий, ууц нурууны	250.000	
ДОТООДОД БОЛОН ГАДААД УЛСАД ҮЙЛДВЭРЛЭСЭН				
16.	Ивэрхийн даруулга	пружинтэй	40.000	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхэд, ахмад настан
		даавуун	70.000	
17.	Павликийн дөрөөвч		50.000	
18.	Бөөрний даруулга		40.000	
19.	Согог засах өвлийн гутал (хос)		150.000-180.000	
20.	Согог засах хавар, намрын гутал (хос)		150.000-220.000	
21.	Согог засах зуны гутал (хос)		140.000-150.000	
22.	Өндөрлөгтэй улавч	10-22 хэмжээ хүртэлх (хос)	25.000	
		36-42 хэмжээ ба түүнээс дээш (ширхэг)	50.000	
23.	Пронатер, супинатор улавч	10-22 хэмжээ хүртэлх (хос)	25.000	

		36-42 хэмжээ ба түүнээс дээш (ширхэг)	30.000	
24.	Хөлийн чиг бүхий аппарат (урт)	шагайн үетэй	350.000	
		шагайн үегүй	300.000	
25.	Хөлийн чиг бүхий аппарат (богино)	насанд хүрэгсдийн	220.000	
		хүүхдийн	180.000	
26.	Гарын чиг	бугуйн чиг	50.000	
		шууны чиг	70.000	
		бугалганы чиг	150.000	
27.	Шагайн чиг	үегүй	90.000	
		үетэй	120.000	
28.	Суга өргөгч чиг		100.000	
29.	Хүзүүвч		60.000	
30.	Хүзүүний бэхэлгээ		50.000	
31.	Контактны линз (+5,-5 болон түүнээс дээш)		120.000	
32.	Харааны шил		20.000	
33.	Сонсголын дижитал аппарат		500.000	
ДОТООДОД БОЛОН ГАДААД УЛСАД ҮЙЛДВЭРЛЭСЭН				
34.	Төмөр суга таяг (хос)		48.000	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхэд, ахмад настан
35.	Тохойн тулгууртай таяг (хос)		48.000	
36.	Тэргэнцэр (насанд хүрэгсдийн)		250.000	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн,
37.	Хөтөвч, суултуур (насанд хүрэгсдийн)		80.000	
38.	Алхуулагч (насанд хүрэгсдийн)		60.000	
39.	Насанд хүрэгсдийн Stom-ийн уут (100 ширхэг)		860.000	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
40.	Зогсоогч (хүүхдийн)		190.000	
41.	Тавцантай ширээ (хүүхдийн)		190.000	
42.	Тэргэнцэр (хүүхдийн энгийн)		340.000	
43.	Тэргэнцэр (атгагч, ширээ, түшдэг, хэвтдэг хүзүүвчтэй)		800.000	
44.	Хүүхдийн цээживч		420.000	
45.	Эмчилгээний бөмбөг (зуйван)		80.000	
46.	Эмчилгээний бөмбөг (бөөрөнхий)		60.000	
47.	Алхуулагч (хүүхдийн)		145.000	
48.	Тамбформ (олон төрлийн хэлбэр бүхий зөөлөвч ивээс)		60.000	
49.	Гарын анчер (саажилттай хүүхдийг бие засахад суулгаж тогтоодог чиглүүлэгч)		280.000	
50.	Гар, хөлийн спилен (бугуй тэгшлэгч, эрхий салгагч)		45.000	
51.	Хөтөвч, суултуур (хүүхдийн)		25.000	
52.	Хүүхдийн Stom-ийн уут (100 ширхэг)		860.000	
53.	Оюуны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан хэл засал, харилцаа, мэдрэхүйг хөгжүүлэх туслах хэрэглэгдэхүүн, тайвшруулах хэрэгслүүд		200.000 хүртэл	Оюуны болон сэтгэцийн эмгэгтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд
54.	Дизи тоглуулагч (хараагүй хүний ярьдаг ном унших)		620.000	

55.	Хараагүй хүний брайлийн хэрэгсэл (брайль цаас 300 ширхэг, брайль шугам, бичгийн машин, брайль тэмдэглэлийн дэвтэр)	120.000	Бүрэн хараагүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхэд
56.	Компьютерийн ярьдаг программ хангамж, нэмэгдэл төхөөрөмж	240.000	
57.	Брайль цаг	36.000	
58.	Бичиг томруулагч линзэн шил	36.000	
59.	Ярьдаг халууны шил	60.000	
60.	Ярьдаг цаг	30.000	
61.	Ярьдаг даралтын аппарат	180.000	
62.	Цагаан таяг	70.000	
63.	Мэдрэгчтэй цагаан таяг	145.000	
64.	Бионик хиймэл эрхтний сэлбэг, засвар үйлчилгээ	300.000 хүртэл	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхэд
65.	Бүрэн хараагүй, сонсголгүй хүний харилцаа холбооны хэрэгсэл (Ухаалаг гар утас)		Насанд хүрсэн бүрэн хараагүй, сонсголгүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2022 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр

Дугаар 253

Улаанбаатар хот

ЖУРАМ БАТЛАХ ТУХАЙ

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 144.5-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. "Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажиллуулаагүй орон тоо тутамд ногдох төлбөрийг хөнгөлөх, чөлөөлөх журам"-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.
2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Төлбөрийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Засгийн газрын 2019 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрийн 111 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд А.АРИУНЗАЯА

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮН АЖИЛЛУУЛААГҮЙ ОРОН ТОО ТУТАМД НОГДОХ ТӨЛБӨРИЙГ ХӨНГӨЛӨХ, ЧӨЛӨӨЛӨХ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 144.3-т заасан төлбөрийг хөнгөлөх, чөлөөлөхтэй холбогдсон харилцааг энэ журмаар зохицуулна.

1.2.Энэ журмын 2.1-д заасан төлбөрөөс хөнгөлүүлэх, чөлөөлүүлэх аж ахуйн нэгж, байгууллага нь дор дурдсан этгээдэд мөн журмын 3.1-д заасны дагуу дэмжлэг үзүүлсэн байна:

1.2.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 4.1.1-д заасан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн;

1.2.2.Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 13.2-т заасан хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа асаргааны тэтгэмж авагч.

Хоёр.Төлбөрийг төвлөрүүлэх

2.1.Өмчийн төрөл, хэлбэрээс үл хамаарч 25 ба түүнээс дээш ажилтантай аж ахуйн нэгж, байгууллага нийт ажлын байрныхаа дөрвөн хувиас доошгүй орон тоонд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажиллуулаагүй бол ажиллуулбал зохих орон тоо тутамд ногдох Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 144.3-т заасан төлбөр (цаашид "төлбөр" гэх)-ийг сар бүрийн 25-ны өдрийн дотор Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд төлөх ба уг төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.2.Энэ журмын 2.1-д заасан төлбөрийг Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд төвлөрүүлэх чиг үүргийг аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллага хэрэгжүүлнэ.

2.3.Аж ахуйн нэгж, байгууллага жил бүрийн 1 дүгээр сард багтаан нийт ажлын байрны болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажиллуулах ажлын байрны мэдээллийг хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгүүлж, тухайн жилд төлбөр төлөх хуваарийг харьяалах аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллагатай тохиролцон баталгаажуулна. Төлбөр төлөх хуваарийг баталгаажуулахад тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагын нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн холбогдох тайлангаар баталгаажсан нийт ажилтны тоо, үүнээс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажиллуулбал зохих болон ажиллуулж байгаа орон тоо, төлбөрийн нийт хэмжээ зэргийг харгалзан үзнэ.

2.4.Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь нийт ажилтны тоо, орон тооны бүтцэд өөрчлөлт орсон тохиолдолд тухай бүр харьяа аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллагад мэдэгдэх бөгөөд мөн тохиолдолд энэ журмын 2.3-т заасан төлбөр төлөх хуваарьт өөрчлөлт оруулж болно.

Гурав.Төлбөрийг хөнгөлөх, чөлөөлөх

3.1.Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 144.4-т заасны дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүний үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээг гэрээгээр байнга худалдан авах зэргээр тэдний үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлсэн ажил олгогчийг дараахь дүнгээр төлбөрөөс хөнгөлнө:

3.1.1.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүний үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээг

6 сараас доошгүй хугацаатай гэрээ байгуулж худалдан авсан бол худалдан авсан бараа, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний үнийн дүнгээр;

3.1.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүн хөдөлмөр эрхлэхэд шаардагдах ажлын багаж, тоног төхөөрөмж худалдан авахад нь дэмжлэг үзүүлсэн бол уг үзүүлсэн дэмжлэгийн үнийн дүнгээр.

3.2.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын энэ журмын 3.1.1, 3.1.2-т заасны дагуу үзүүлсэн дэмжлэгийн үнийн дүн мөн журмын 2.3-т заасан хуваарийн дагуу Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд төлөх төлбөрөөс илүү гарсан тохиолдолд төлбөрөөс чөлөөлнө.

3.3.Аж ахуйн нэгж, байгууллага энэ журмын 3.1, 3.2-т заасны дагуу төлбөрөөс хөнгөлүүлэх, эсхүл чөлөөлүүлэх тухай албан хүсэлтээ харьяа аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллагад хандан цахим, эсхүл цаасан хэлбэрээр гаргах бөгөөд хүсэлтэд дараахь баримт бичгийг хавсаргана:

3.3.1.энэ журмын 3.1-д заасан дэмжлэг үзүүлсэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний мэдээлэл, эсхүл хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүний асаргааны тэтгэмж авдаг талаарх мэдээлэл;

3.3.2.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүний үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээг худалдан авах хүчин төгөлдөр гэрээ, худалдан авсан бараа, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлбөрийг төлсөн санхүүгийн баримт;

3.3.3.хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүн хөдөлмөр эрхлэхэд шаардагдах ажлын багаж, тоног төхөөрөмж худалдан авахад нь дэмжлэг үзүүлсэн тухайг нотлох худалдах, худалдан авах гэрээ, төлбөр төлсөн санхүүгийн баримт зэрэг холбогдох баримт бичиг.

3.4.Энэ журмын 3.1-д заасан дэмжлэг үзүүлэх бараа, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ, ажлын багаж, тоног төхөөрөмжийн үнэ нь зах зээлийн дундаж үнээс илүүгүй байх бөгөөд аж ахуйн нэгж, байгууллагын үзүүлсэн дэмжлэгийн дүн татварын хууль тогтоомжид заасан төлбөрийн баримтаар баталгаажсан байна.

3.5.Төлбөрийг хөнгөлөх, чөлөөлөх шийдвэрийг энэ журмын 2.3-т заасан төлбөр төлөх хуваарь, мөн журмын 3.3-т заасан баримт бичиг, 3.4-т заасан төлбөрийн баримт, 3.8-д заасан мэдээллийг тус тус үндэслэн аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллага тухай бүр гаргана.

3.6.Аж ахуйн нэгж, байгууллага энэ журмын 2.1-д заасны дагуу төлбөрийг урьдчилан төлсний дараа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг ажилд авсан, мөн энэ журмын 3.1-д заасан дэмжлэг үзүүлсэн тохиолдолд аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллага холбогдох тооцоог хийж, урьдчилж төлсөн илүү төлбөрийг буцаан олгоно.

3.7.Аж ахуйн нэгж, байгууллага болон аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллага санхүүгийн жилийн эцэст тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагын Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд төлсөн төлбөр болон төлбөрийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн дүнг эцэслэн нийлж, тооцоог дуусгавар болгоно.

3.8.Энэ журмын 2.1-д заасан аж ахуйн нэгж, байгууллагын нийт ажилтны тоо, үүнээс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ажиллуулбал зохих болон ажиллуулж байгаа орон тоо, төлбөрийн хэмжээ, хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийн хэмжээ зэрэг холбогдох мэдээллийг хөдөлмөр, татвар, нийгмийн даатгал, бүртгэлийн асуудал хариуцсан байгууллагууд харилцан солилцож, мэдээллийн систем үүсгэж ажиллана. Хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага мэдээллийн системийг удирдлагаар ханган ажиллана.

Дөрөв.Төлбөрийг хөнгөлөх, чөлөөлөх үйл ажиллагаанд хяналт тавих, мэдээлэх

4.1.Хууль тогтоомжоор хориглосноос бусад тохиолдолд аж ахуйн нэгж, байгууллагын төлбөрийг хөнгөлсөн, чөлөөлсөн тухай мэдээлэл олон нийтэд нээлттэй, ил тод байна.

4.2.Төлбөрийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамрагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллагын болон төлбөрөөс хөнгөлсөн, чөлөөлсөн дүнгийн талаарх мэдээлэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас дэмжлэг авсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүний тоо, гарсан үр дүнгийн талаарх мэдээлэл, тайланг аймаг, дүүргийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан байгууллага жил бүрийн 1 дүгээр сарын 15-ны өдрийн дотор гаргаж хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлэх бөгөөд хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь мэдээлэл, тайланг нэгтгэж, жил бүрийн 1 дүгээр улиралд багтаан олон нийтэд хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр тайлагнаж ажиллана.

4.3.Төлбөрийг төвлөрүүлэх, хөнгөлөх, чөлөөлөх үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг хуулиар олгосон эрхийн хүрээнд мэргэжлийн хяналтын байгууллага, хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч хэрэгжүүлнэ.

4.4.Журмын хэрэгжилтэд хөдөлмөрийн харилцааны асуудлаар мэргэшсэн төрийн бус байгууллага хууль тогтоомжийн дагуу олон нийтийн хяналт тавьж болно.

4.5.Энэ журмыг зөрчсөн буруутай албан тушаалтан, хуулийн этгээд, хүнд холбогдох хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

---o0o---